

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет імені
Володимира Гнатюка

Історичний факультет
Кафедра всесвітньої історії та релігієзнавства

Кваліфікаційна робота
ЕВОЛЮЦІЯ ПОЗИЦІЙ СПОЛУЧЕНОГО КОРОЛІВСТВА
ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ І ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ ЩОДО ЄВРО ТА
ЄВРОАТЛАНТИЧНИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ 1994–2022 РР.

Спеціальність: **014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)**
Освітньо-професійна програма «**Середня освіта (Історія)**»

здобувачки другого
(магістерського) рівня вищої
освіти

Липки Марії Олегівни

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК:

кандидат історичних наук, доцент
Прийдун Степан Васильович

РЕЦЕНЗЕНТ:

доктор історичних наук, професор
Старка Володимир Васильович

Робота захищена з оцінкою:

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____

Оцінка ECTS: _____

Тернопіль, 2025

Зміст

ВСТУП.....	1
РОЗДІЛ 1. СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ	6
1.1. Історіографічний огляд.....	6
1.2 Джерельний комплекс.....	10
Розділ 2 Українсько-британські відносини в контексті міжнародної суб’єктивізації України.....	15
2.1. Позиція Великої Британії щодо геополітичного статусу України та її зовнішньополітичних пріоритетів у 90-х рр. ХХ ст.	16
2.2. Роль Великої Британії у збереженні України та Євро й євроатлантичних структур.....	21
РОЗДІЛ 3.БРИТАНСЬКИЙ ЧИННИК У РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРО ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОГО КУРСУ УКРАЇНИ.....	34
3.1 Позиція лейбористських урядів Т. Блера і Г Брауна щодо відносин Україна - ЄС і Україна-НАТО.....	34
3.2.Підтримка євроатлантичних прагнень України урядом Девіда Кемерона 2010–2016 рр.	47
РОЗДІЛ 4. ДИНАМІКА ПІДТРИМКИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ЩОДО ЄВРО- ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВРЕХІТ ТА ПРОТИДІЇ РОСІЙСЬКІЙ ЗБРОЙНІЙ АГРЕСІЇ	60
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:	89

Вступ

Актуальність теми дослідження зумовлена насамперед зростанням ролі Сполученого Королівства Великої Британії у підтримці європейських та євроатлантичної інтеграції України особливо після подій 2014 року і до початку повномасштабного вторгнення І саме вивчення трансформації британської зовнішньої політики саме щодо України дозволить краще розуміти механізм формування зовнішньополітичних орієнтирів України та роль стратегічного партнерства забезпечені безпеки і реформ та наближення до європейських стандартів Адже Сполученому Королівству Велика Британія належить ключова роль партнерства та геополітика та традиції цієї держави зумовили розвиток хорошого партнерства та співпраці між нашими державами що є одним із ключових векторів розвитку їх політики. Тому я вважаю що дослідження еволюції позицій Сполученого Королівства Велика Британії та Північної Ірландії щодо євро та євроатлантичних прагнень України з 1994–2022 рр. є доволі вагомим та актуальним для дослідження і розуміння даної теми та проблем пов'язаних із розвитком зміни позицій співробітництва та аналізу перспектив розвитку відносин між державами та підтримки євроатлантичних прагнень України та підтримки в умовах повномасштабного вторгнення РФ у нашу країну що доводить що дана тема дослідження є доволі цікавою багатогранною та актуальною адже в умовах боротьби та протидії збройній агресії підтримка Великою Британією України є вагомим інструментом відновлення суверенітету та територіальної цілісності нашої держави.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження аналіз етапів еволюції позиції Сполученого Королівства Велика Британії та Північної Ірландії стосовно підтримки України у її євроінтеграційних прагнень та євроатлантичного курсу у 1994–2022 рр. Комплексно дослідити процес трансформації зовнішньої політики Великої Британії щодо прагнень інтегруватись у ЄС та НАТО в продовж даного періоду. Розкрити основні чинники що вплинули на зміну цих позицій та охарактеризувати основні етапи

розвитку українсько-британських відносин у різних сферах таких як безпека ведення дипломатії реформ А також визначити роль Великої Британії як стратегічного партнера України в умовах зміни геополітичного контексту Європи.

Для досягнення поставленої мети потрібно реалізувати наступні науково-дослідні завдання :

- дослідити стан наукової розробки
- окреслити міжнародну ситуацію у якій відбувалося формування уявлень щодо зовнішньополітичних позицій Великої Британії щодо України після1991р.
- проаналізувати вплив Будапештського меморандуму 1994р і те яку роль у цьому відіграло Сполучене Королівство.
- визначити особливості ставлення Великої Британії щодо євроатлантичних європейських прагнень України у 1990–2000-х рр.
- дослідити українсько-британські відносини після виходу Великої Британії з ЄС
- проаналізувати реакцію Британії на повномасштабне вторгнення рф в Україну у 2022 р. та вплив цього на євроатлантичні перспективи.
- дослідити основні тенденції та перспективи розвитку українсько-британських відносин .

Об’єктом дослідження є двосторонні українсько-британські відносини.

Предметом дослідження є позиція Сполученого Королівства Велика Британія щодо інтеграції України до ЄС і НАТО та підтримка нашої країни підчас повномасштабного в вторгнення рф в Україну у 2022 р. та вплив Вrexit на зміну позицій та українсько – британські двосторонні відносини та прагнення України щодо інтеграції з Європою.

Хронологічні межі дослідження охоплюють 1994–2022 р. Нижня межа (1994 р.) зумовлюється підписанням Будапештського меморандуму що сформував нові безпекові зобов’язання перед Україною та роль у цьому Великої Британії. Верхня межа (2022 р.) зумовлена повномасштабним

вторгненням вторгнення рф в Україну та співпрацю із Британією та побудови нової політики щодо підтримки євроатлантичних прагнень та збереження цілісності нашої держави і подальшої їх співпраці та системи двохсторонніх відносин.

Методологія дослідження: складає певний комплекс наукових та історичних методів які допомагають сформуванню та забезпечити різносторонність даного дослідження його об'єктивність та систематичність аналізу українсько-британських відносин у різних площинах протягом 1994-2022рр Тому в роботі використано принцип історизму що дозволяє розглядати розвиток двохсторонніх відносини та їх еволюцію і трансформацію зовнішньої політики Великої Британії та геополітичні зміни і внутрішні процеси в Україні.. А також порівняльний інституційний та системний методи і підходи досліджень. І політичний аналіз для аналізу офіційних заяв документів промов міжнародних угод та договорів. Що дозволяє визначити роль та місце Великої Британії у підтримці євроінтеграційних та євроатлантичних прагнень України та вплив Brexit та російсько-української війни на розвиток цих відносин..

Тому новизна даного дослідження полягає у спробі системно узагальнити еволюцію позицій Сполученого Королівства щодо євро та євроатлантичних прагнень України з 1994–2022 рр. у виявленні певної специфіки британського підходу в порівнянні із іншими державами та дослідженні джерельної бази.

Отже кваліфікаційна робота має на меті поглибити дослідження обраної мною теми в період з 1994–2022 рр., а саме еволюцію зміни позицій Сполученого Королівства Велика Британія і Північна Ірландія щодо євро- та євроатлантичних прагнень України та її інтеграцію з Європою. А також простежити та дослідити стан наукової розробки та вплив будапештського меморандуму та інших вагомих чинників зокрема помаранчевої революції та Революції гідності і повномасштабне вторгнення на українсько-британські відносини та основні позиції Великої Британії щодо євроатлантичних прагнень України. Розглянути основні тенденції розвитку політичного діалогу протягом цих років між Лондоном та Києвом. Та проаналізувати роль Великої Британії у

підтримці України у збройній боротьбі проти російської збройної агресії та вплив Brexit на їх подальші відносини.

І це все формуватиметься на основі дослідження різних джерел праць та монографій угод заяв і договорів та інших питань які допоможуть глибше дослідити дану тему. Тому для того щоб отримати чіткі та правдиві результати необхідно якомога краще поглибити вивчення даної теми дослідження.

Адже Велика Британія відіграє вагому роль стратегічних партнерів та підтримки у прагненнях України у період з 1994–2022 рр. а саме від підписання Будапештського меморандуму до збройної агресії РФ проти нашої держави. Тому розвиток цієї еволюції зміни поглядів щодо підтримки позицій України щодо інтеграції з Європою та її вплив на сучасний хід історії є дуже важливим та актуальним щоб цей процес досліджувати.

Отже щоб викласти та дослідити дану тему потрібно дотримуватися зазначених цілей та завдань що в подальшому приведе до конкретних результатів які в кінцевому підсумку будуть отримані після вивчення стану наукового розвитку.

Апробація результатів: Липка М. Динаміка підтримки Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії євро- та євроатлантичних прагнень України в умовах Brexit // *Актуальні проблеми історичної науки та освіти у дослідженнях молодих учених. Збірник матеріалів II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції з міжнародною участю. 10 квітня 2025.* Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2025. С. 372–375

Структура роботи: Робота складається із вступу чотирьох розділів висновків і списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБКИ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ.

1.1. Історіографічний огляд

Від самого початку становлення українсько-британських відносин та еволюції позицій щодо євроатлантичних прагнень України ситуація їх розвитку була доволі різною та неоднозначною. Тому саме 1994 рік можна вважати саме тією відправною точкою двохсторонніх відносинах двох держав і тому дослідження історіографії даної проблеми є вагомим елементом написання даної роботи. Та сама історіографія цього питання є розгалуженою та включає себе різні погляди підходи та оцінки збоку науковців. Впродовж цього періоду стосунки між Україною та Сполученим Королівством пережили багато подій які вплинули на дослідження даного питання. Специфіка зміни позицій щодо прагнень України до євроінтеграції зумовила ряд певних особливостей так як віддаленість та якісно поставлених завданнях які потрібно досягнути щоб якісно дослідити дану тему. Тому щоб краще вивчити та проаналізувати дану еволюцію цих відносин з 1994–2022 рр. та щоб розглянути усі аспекти зміни цих позицій. Адже початковий період українсько-британських відносин є більш дослідженим а уже період із 2014 і по 2022 рр. є менш дослідженим і потребує детального вивчення та аналізу.

Історіографію проблеми еволюції зміни позицій Сполученого Королівства щодо євро та євроатлантичних прагнень України з 1994–2022 рр. становлять праці які містять ряд питань які відрізняються за змістом та характером викладу матеріалів. Дані праці можна умовно розділити на дві групи в першій групі це праці в яких відносини між Україною та Британією виносяться на перший план тобто є головним предметом дослідження а друга група це праці які присвячені проблемам зовнішньої політики та містить певну вагому інформацію для дослідження факти та узагальнення щодо еволюції позицій Британії щодо України та подальшого розвитку подій.

По даній темі існує ряд статей та договорів які можна віднести як до історіографії так і до джерельної бази також. Одним із таких прикладів є А. В. Грубінка,[1], В. Соколової [2] та І. Черінка,[3] Г. Гончарова,[4] К. Складенко,[5] та ін також історіографію складають різні монографії та дисертації та інші роботи провідних науковців [6]. Тобто в них проводиться аналіз поглядів провідних американських видань стосовно еволюції поглядів Сполученого Королівства Велика Британія щодо прагнень України та їх перспективи подальшого розвитку та співпраці. Саме в цих ключових працях висвітлюються усі тенденції їх розвитку та встановленню їх політичного співробітництва на міжнародній арені протягом зміни влади та поглядів. В цілому у деяких працях можна простежити як формується стратегічний вибір України та визначення ролі і місця ЄС і НАТО у безпековій системі Європи та роль позицій Великої Британії у цьому процесі. Тому можна простежити як починає формуватися у цьому британський чиник підтримки України.

У деяких працях безпосередньо розглядаються авторами українсько-британські відносини піднімається питання Будапештського меморандуму 1994 р. початку військового співробітництва та еволюцію політичного діалогу. Проте у цих працях знову ж таки більший акцент робиться саме на українсько-британських відносинах а ніж на проблематиці позицій Великої Британії щодо інтеграційних намірів України. Проте все ж в них містиця фактичний матеріал що дає основу для аналізу дослідження щодо логіки британської політики у контексті європейської інтеграції. У зарубіжній літературі Україна розглядається більш широкому розумінні стосовно безпекових позицій європейських стандартів та політики НАТО. Більшу увагу приділяється ролі Великої Британії як члена НАТО та ЄС до Brexit та підкреслюється вага українського питання для формування європейської політики безпеки [2]. Проте в цих працях більше зосереджено увагу на протистоянні Заходу і росії а ніж на самостійній підтримці британцями українських інтеграційних прагнень але саме завдяки цьому можна простежити як Лондон бачив Україну в глобальному контексті. Після Революції Гідності та російської збройної агресії

значно з росла увага дослідників таких як Гончар, Яковенко, Литвененко до ролі Великої Британії у зміцненні безпеки України [3]. У цих роботах фактично підкреслюється активізація військово-політичної співпраці та програми навчання українських військових та укладання угод про безпекове співробітництво та постачання озброєнь. Водночас звертається увага і на Brexit який посилив прагнення Лондона шукати нових партнерів поза межами ЄС зокрема із Україною також. Завдяки цим роботам ми можемо простежити сучасний етап британської політики але в них відсутня інформація щодо еволюції 1990-х рр. [4].

З початком повномасштабного вторгнення РФ в Україну Велика Британія стала однією із ключових партнерів та союзників нашої держави тому в науковій та аналітичній літературі О. Харитоненка та публікаціях Chatham House приділяється увага військовій та політичній підтримці Лондона а також укладеним двохстороннім угодам в сферах оборони та безпеки. Західна історіографія більше наголошує на тому що Велика Британія фактично стала так званим адвокатом України на міжнародній арені посиливши її шанси на інтеграцію в НАТО [5].

Фактично історіографія демонструє наявність чималого масиву літератури з проблем європейської інтеграції України проте спеціальних комплексних праць по еволюції позицій Великої Британії є дуже мало що і підтверджує саме актуальність цієї теми.

Загалом огляд досліджень еволюції позицій Британії щодо євро та євроатлантичних прагнень України 1994–2022 рр. показує що ці дослідження не обмежуються однією точкою зору. Тому розглядаються різні аспекти та сфери співпраці між державами але у вітчизняній науці є певна нестача комплексного дослідження яке б повністю відображало зміну британської позиції щодо українських євроатлантичних прагнень України а у західній науці охоплений ширший контекст але вона менш зосереджена двохсторонніх відносинах. Отже можна сказати що спочатку науковий інтерес до цієї теми у науковців був поверхневим адже британський чинник розглядався лише в

контексті політики Заходу. Проте згодом поступово почала зростати увага до демократичних процесів України але роль Лондону ще залишалась менш розглянутою проте з 2014 року почав формуватися новий рівень українсько-британських відносин які почали вивчатися в основному через військово-безпековий аспект. Але зараз період інтенсивних сучасної британської політики що дає нам змогу аналізувати та простежити зміну поглядів щодо прагнень України.

Таким чином можна стверджувати що з роками відбулася певна зміна пріоритетів досліджень адже увага повернулася до питань безпеки та геополітичних особливостей відносин України з Великобританією після Революції Гідності 2014 р. та російської агресії на сході України. Міжнародна реакція на вторгнення Росії до Криму призвела до посилення підтримки України та розвитку міцніших двосторонніх зв'язків між Україною та Великою Британією [6, с.25].

Отже історіографія демонструє наявність значного масиву літератури щодо європейської інтеграції України та елементи еволюції позицій Великої Британії, що є вагомим для даного дослідження адже дає змогу простежити цей процес самостійно і розкрити актуальність даної теми. Тому якщо проаналізувати цей аспект даного розділу мого дослідження, то можна зробити висновок, що за ці роки з'явилася невелика кількість досліджень на цю тему, переважно у вигляді різноманітних статей, документів та кількох монографій, які певною мірою досліджують відносини між Україною та Великою Британією у період з 1994–2022 рр. але комплексно еволюцію позицій Лондону щодо прагнень України вони не досліджують але все ж з цих праць можна щось почерпнути та дослідити цю тему самостійно. Цього достатньо, щоб зробити висновок, що історіографія та документальна база, про яку йдеться, відіграє важливу роль адже проблематика українсько-британських відносин у контексті євроінтеграційних і євроатлантичних прагнень України привертала увагу як і українських так і закордонних дослідників однак залишається не достатньо опрацьованою але у цілому історіографію можна умовно поділити на кілька

напрямоків : по-перше це дослідження які охоплюють загальні аспекти зовнішньої політики України після 1991 р., по-друге це праці присвячені євроінтеграційним та євроатлантичним процесам по-третє це дослідження британської зовнішньої політики у Східній Європі і четвертим напрямком історіографії є сучасний етап британсько-українських відносин за допомогою аналітичних праць та документальних матеріалів [7].

От наприклад у монографії «Зовнішня політика України у контексті європейської і євроатлантичної інтеграції»[8, с. 352] розкривається формування стратегічних пріоритетів України на європейському напрямі та роль ключових партнерів у підтримці реформ . Однак роль Британії тут розглядається фрагментарно і тільки в контексті політики ЄС в цілому. Тому у підсумку хочу сказати що хоч українсько-британські відносини предметом досліджень але питання еволюції позицій Сполученого Королівства Велика Британія щодо євро та євроатлантичних прагнень України 1994–2022 рр. залишається недостатньо дослідженим адже більшість розглядають тільки певні фрагменти певних періодів та аспектів співпраці. Тому саме ця прогалина дозволяє провести та поєнати аналіз внутрішніх процесів Британії з трансформацією її політичної лінії щодо України.

1.2 Джерельний комплекс.

Джерельний комплекс дослідження складається з широкого кола документів договорів та праць. В основному це документи угоди договори періодичні заяви і промови політиків а саме прем'єр міністрів Великої Британії Т. Блера Д. Камерона Б. Джонсона, а також її складають нормативно-правові акти матеріали дипломатичних відомств періодичні видання та ін.. Їх зміст відображає офіційну позицію Великої Британії щодо євроінтеграційного та євроатлантичного курсу України а також реакцію української сторони та світового співтовариства на ключові події двохсторонніх відносин. Тому основу джерельної бази становлять міжнародні договори угоди спільні заяви сторін які фіксують та визначають правові засади українсько-британських відносин та їх співпраці і визначають позицію Лондона що євроінтеграційного

курсу України. І такою найпершою ваговою угодою є: «Угода між Урядом України та Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про партнерство і співробітництво 1993 р.» [9]. Цей документ і заклав правові основи двохсторонніх відносин. Наступним важливим документом є Спільна українсько-британська декларація про партнерство та співробітництво укладена в 1998 р. а також Меморандум про взаєморозуміння між урядами України та Великої Британії щодо оборонного співробітництва 2008р а також домовленості 2011, 2014, та 2020р які стосуються протидії дезінформації та розвитку політичного діалогу. Політична декларація про стратегічне партнерство Україна Велика Британія 2020р та Угода про політичне співробітництво та вільну торгівлю 2020р яка фактично змінила дію положень угоди про асоціацію з ЄС після Брекзиту. Тому ці документи фактично допомагають нам простежити зміну договірно-правової бази а також відображає динаміку політичного діалогу підчас змін у європейській та євроатлантичній політиці. Тому що ці договори дають можливість простежити офіційну позицію Лондона її трансформацію у зв'язку з подіями 2014р. Brexit та початком повномасштабного вторгнення [10].

Важливими також є і заяви та виступи українських президентів Л. Кучми, В. Ющенка, П. Порошенка, В. Зеленського а також вагомими для джерельного комплексу є офіційні повідомлення від Посольства України у Сполученому Королівстві саме ці джерела дають можливість простежити офіційний характер двостороннього політичного діалогу та проаналізувати як змінювалась риторика обох сторін в залежності від політичних реалій. Також ці матеріали джерельного комплексу відіграють вагому роль у цьому дослідженні адже за допомогою цих заяв виступів звернень аналітичним матеріалам можна глибше дослідити мотиви і механізми британської політики щодо прагнень України зокрема після 2016р коли Сполучене Королівство Велика Британія вийшла із Європейського Союзу та посилило двосторонні ініціативи у сфері безпеки [11].

Отже, хоч українсько-британські відносини були предметом досліджень питання еволюції позицій Сполученого Королівства Велика Британія щодо євро

та євроатлантичних прагнень України 1994–2022 рр. є менш систематизованим та більшість праць мають фрагментарний характер адже вони акцентують увагу лише на певних аспектах відносин а комплексного аналізу все ж не вистачає. Тому саме ця прогалина визначає в певній мірі наукову новизну дослідження адже це дає змогу проаналізувати внутрішні процеси Великої Британії з трансформацією її політичної лінії щодо України.

У джерельну базу будь якого дослідження входять різні матеріали угоди заяви промови публічні виступи посадових осіб ділові візити влади сторін у Лондон і відповідно у Київ що і базується на джерелах а саме промовах які часто розміщувалися у пресі. Якщо розглядати саме пресу то варто звертатися як до українських так і до певних зарубіжних видань де у певній мірі знаходиться достатня кількість інформації про ці відносини країн їх аналіз та розвиток їх відносин [12.] Адже саме преса відображає суспільно-політичний дискурс реакцію експертного середовища та громадську думку щодо розвитку українсько- британських відносин. І хоча вони не мають наукового характеру вони є важливими для реконструкції громадського контексту в якому формувалася політика уряду Також вони відображають не тільки офіційні оцінки але і настрої британського суспільства реакцію експертів та медійний образ України у британському інформаційному просторі. Тому джерельна база дослідження дає змогу осмислити еволюцію британського світоглядного підходу щодо європейської безпеки та місця в цьому процесі України.

Отже джерельний комплекс дослідження є багатошаровим і комплексним адже він включає в себе нормативно-правові акти і дипломатичні документи які фіксують офіційну політику держав. Тому саме поєднання офіційних документів і наукової літератури допоможе дослідити еволюцію цих відносин від 1994–2022 рр. А ще на джерельний комплекс вплинула і підтримка євроатлантичних амбіцій України адже Велика Британія підтримувала євроатлантичні амбіції України та підтримувала її намір приєднатися до НАТО та Європейського Союзу. Основу даної джерельної бази становлять різного

роду договори та угоди що зробили внесок у розвиток міжнародних відносин двох сильних держав.

Саме вивчення цих джерел дає мені можливість вивчити цю цікаву для мене тему та написати це дослідження і зробити цю роботу хорошою і якісною та цікавою. Джерельна база дозволяють з'ясувати всі аспекти двохсторонніх відносин внутрішні мотиви прийняття рішень та особистісну взаємодію між лідерами країн.

Тому варто сказати що джерельна база дослідження є різнотипною і дозволяє у всебічно дослідити еволюцію позицій Сполученого Королівства Великої Британії щодо євроінтеграційного та євроатлантичного прагнення України протягом 1994–2022 рр. Вона охоплює як зміст офіційно-дипломатичний рівень міждержавних відносин так і суспільно-політичний контекст в якому сформувалась британська зовнішня політика. І основу нормативно-правової бази дослідження українсько-британських відносин таки становлять офіційні документи та міжнародні угоди. Адже саме вони дозволяють простежити саме юридичну еволюцію співпраці від перших декларацій про партнерство укладених ще в 1990х р до підписання Угоди про політичне співробітництво вільну торгівлю та партнерство в 2020 р. яка закріпила новий рівень відносин між державами після виходу Великої Британії із Європейського союзу.

Невід'ємною частиною джерельного комплексу залишаються матеріали державних та дипломатичних установ а саме заяви прем'єр міністрів які відображають не тільки офіційну позицію сторін а ще й показують зміну політичного дискурсу в залежності в геополітичних викликів таких як розширення НАТО російська агресія в 2014 р. Brexit а також події після 24 лютого 2022р. Також ці джерела дозволяють простежити як Лондон реалізовував підтримку України через колективні механізми безпеки та дипломатії до моменту виходу з ЄС. Та показує саму зміну позицій щодо сприйняття України як важливого партнера у системі європейської безпеки. А також дозволяє з'ясувати суб'єктивні аспекти ухвалення зовнішньо політичних

рішень та роль особистісного чинника у формуванні двохсторонніх відносин між двома державами а також розкрити внутрішню логіку британських стратегічних рішень. Таким чином джерельна база дослідження дозволяє простежити певну етапність формування позиції Сполученого Королівства Велика Британія від періоду такзваної обережної дипломатії яка проводилась у 1990х р коли Британія ще придивлялась до України як світового партнера і намагалася обережно вибудувати міждержавний діалог незнаючи який вектор обере наша держава до активного стратегічного партнерства яке набуло нового рівня та значення уже з 2020х р із зміною геополітичних питань та російською агресією та потребі підтримці світової безпеки та безпосереднє прагнення до європейської інтеграції та євроатлантичних прагнень України. Також джерельний комплекс дає можливість оцінити вплив внутрішніх і зовнішніх факторів а саме розширення НАТО Brexit зміни урядів та певні кризи в Європі це все мало певний вплив на зміст британської політики.

Також за допомогою джерел можна визначити спільні інтереси й пріоритети двох держав що вподальшому превели до зближення та укладання партнерства у сферах безпеки оборони демократії та реформ.

Отже джерельний комплекс є чималим та достатнім для проведення комплексного дослідження та аналізу еволюції позицій Сполученого Королівства Велика Британія щодо євро та євроатлантичних прагнень України у 1994–2022 рр. Різноманітність джерел дає змогу об'єктивно дослідити це питання та проаналізувати динамічність цієї еволюції та розвитку відносин. Що в подальшому дасть змогу узагальнити та зробити прогнози та висновки щодо майбутнього розвитку двохсторонніх відносин між державами. Тому джерельна база є певним доповненням історіографії і допомагає проаналізувати стан наукової розробки даної проблеми.

Тому джерельний комплекс містить широкий зміст документів зміст яких забезпечує можливість простежити не лише зовнішні прояви політики але й внутрішні мотиви та контекст її формування. Тому ця джерельна база і історіографія закладають концептуальну та фактологічну основу для

подальшого розгляду та дослідження динаміки та чинників еволюції позиції Сполученого Королівства Великої Британії щодо євро та євроатлантичних прагнень України у 1994–2022 рр.

РОЗДІЛ 2. УКРАЇНСЬКО-БРИТАНСЬКІ ВІДНОСИНИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ СУБ'ЄКТИВІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

2.1 Позиція Великої Британії щодо геополітичного статусу України та її зовнішньополітичних пріоритетів у 90-х рр. ХХ ст.

Початок 90-х рр. був визначальним для обох держав адже кожна із них мала свої цілі та завдання які зумовили геополітичні реалії. Тому що саме в цей час відбувалося становлення нової незалежної держави України та вихід її на міжнародну арену Велика Британія в цей час зіткнулась із потребою переглянути свої зовнішньополітичні пріоритети у Східній Європі. Перед двома країнами була необхідність вирішити ряд проблем у зовнішньо політичній сфері але одночасно почали з'являтися і значні можливості для розвитку нових форм та напрямів співпраці. Велика Британія одна із перших держав яка визнала незалежність України ще у грудні 1991р. [13].

Проте на початку 1990х р спостерігалось стримане ставлення британського керівництва до України як до ймовірного партнера і це було цілком нормальним як для реакції Заходу на країну пострадянського простору Ядерне роззброєння українсько-російські територіальні суперечності та неготовність сприймати Україну поза межами російського чинника визначили підвалини двосторонніх відносин. І у повідомленні посольства України у Великій Британії для МЗС України у грудні 1993 р. зазначалося що Лондон основним своїм партнером на Сході той час ще вважали росію [14 с 210]. Проте Велика Британія погодилась надати гарантії безпеки українській стороні згідно із меморандумом від 5 грудня 1994р але як зазначала британська стороно то цей крок носив формальне значення . Але британсько-українські відносини таки почали розвиватись і виходити на новий рівень незважаючи на певну обережність британської дипломатії і саме це зіграло на користь формуванню іміджу України як відповідального суб'єкта міжнародних відносин. Будапештський меморандум 1994 р. став першим формальним актом який зобов'язав Сполучене Королівство Великої Британії поважати суверенітет і

територіальну цілісність України проте варто зазначити що цей договір носив більше політичний характер аніж юридичний що потім вплинуло саме на ефективність його виконання.

Проте в цілому Україна на світовій арені сприймалась як потенційно економічно розвинена середнього розміру європейська держава яка вже зараз відіграє помітну роль у світі [14, с. 211].

Після відмови від ядерної зброї та ряду певних міжнародних обставин Україна увійшла до стратегічних планів Заходу. Та можна стверджувати що українсько-британські відносини поступово почали теплішати. Відправною точкою українсько-британських відносин стала заява М. Ріфкінда проте що «Загальна площа України та її стратегічне положення роблять її точкою опори Європи Україна мала для їх співпраці [15].

У грудні 1995 р. відбувся візит президента України Л. Кучми до Великої Британії підчас якого була підписана українсько-британські декларації в яких британська сторона підкреслила що підтримує прагнення України приблизитись до ЄС і можливо приєднатися до нього. І як авторитетний член Європейського Союзу та впливовий гравець Велика Британія певною мірою могла впливати на рішення щодо прагнень України. Тому що позиція Сполученого Королівства в 1990х р формувалась також і під впливом внутрішньо європейських процесів а самк розширення ЄС і НАТО на схід. Вона підтримувала ідею залучення нових держав до західних структур але розглядала Україну як державу яка потребує тривалого перехідного періоду для політичної стабілізації. Проте Лондон не виступав проти європейських прагнень України але на початковому рівні українсько-британських відносин не він не бачив реальних перспектив українського членства в НАТО та ЄС у короткостроковій перспективі.

У квітні 1996р нашу країну вперше відвідав британський прем'єр міністр Дж Мейджор підчас його візиту активно обговорювалось питання закриття ЧАЕС. Президент України та прем'єр-міністр Великої Британії дійшли згоди у цьому питанні і погодились закрити ЧАЕС посилаючись на позиції

Меморандуму про взаєморозуміння який був підписаний у грудні 1995р між Україною та країнами Великої сімки [16].

В травні 1997р у Великій Британії відбулася зміна уряду і після перемоги на виборах до влади приходять лейбористи але позиція Лондона щодо європейських перспектив України не зазнала радикальних змін та проявляла ознаки амбівалентності [17, с. 211].

Після підписання Хартії про особливе партнерство між Україною та НАТО Сполучене Королівство Великої Британії почало розглядати Україну як важливого партнера який допоможе забезпечити безпеку в Чорноморському регіоні. Варто зазначити

Що в цей період позиція Лондона була неоднозначною тому що спочатку у відповідь на пропозицію МЗС України щодо можливості надання Україні асоційованого статусу яка надійшла до Ради ЄС під час головування там Великобританії у 1998 р. відповіла що надання асоційованого статусу на даному етапі був би «надто далекоглядним» кроком [18, с. 211]. Українська сторона у свою чергу продовжувала ставити питання про принципову згоду ЄС на надання асоційованого члена для України у перспективі як стимул для проведення реформ Але Велика Британія з ЄС одноголосно відмовились від цієї ініціативи.

Проте Велика Британія підтримувала ідею створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС а також її вступ у СОТ за умови проведення реформ у економічній та правових системах. І протягом 1998р таки український уряд ухвалив національну стратегію інтеграції до ЄС де до кінця року Європейський Союз наголосив на фундаментальності відносин з Україною як наслідок була прийнята Спільна Стратегія ЄС щодо України і Велика Британія підтримала інтереси нашої держави підчас обговорення та прийняття цієї стратегії спираючись на забезпечені безпеки та стабільності ЄС [19].

Українсько-британський діалог щодо євроінтеграційних прагнень продовжився у 1999 р. В цей час відбулись переговори між міністрами закордонних справ Б. Тарасюком та Р. Куком у Лондоні. Під час їх зустрічі

було обговорені питання підтримки Великої Британії прагнень України щодо набуття статусу асоційованого члена ЄС а також Українську сторону було запрошено до участі у Європейській конференції та враховувалась українська позиція при виробленні спільної стратегії співпраці. Загалом підчас цього візиту до Лондону були визначені шляхи зміцнення політичних контактів між державами та окреслено напрями розвитку торгівельно-економічних відносин перспективи вдосконалення правової системи та військової співпраці [20]. Ці переговори мали важливе значення адже обидві сторони констатували певний поступ у розвитку українсько-британських відносин у політичній економічній культурній сферах. Адже учасники переговорів дійшли спільної думки про те що існує певний потенціал для подальшого поглиблення економічно-інвестиційного партнерства зокрема в енергетичному секторі [21, с. 47].

Особлива увага була приділена проблемі розширення договірно-правової основи відносин торгівельно-економічної співпраці заохочення британських інвестицій у пріоритетні галузі економіки України.

Важливим було також і те що саме у 1999 р відбувся обмін нотами між державами що засвідчувало той факт що між ними укладаються двохсторонні угоди за яким Україна є правонаступницею Та було затверджено те що десять договорів які були укладені між Великою Британією ще з СРСР залишаються чинними між Україною та Сполученим Королівством Велика Британія без обмежень дії інших угод між ними [22].

Тому можна вважати що на рубежі ХХ ХХІ ст. українсько-британські відносини вийшли на якісно новий рівень свого розвитку спричинений стрімким розвитком інтеграційних процесів на тернах Європи загострення конфліктогенної ситуації в світі та нових глобальних викликів [23, с. 29].

Отже початковий період українсько-британських відносин був досить стриманим та обережним безпосередньо з боку Сполученого Королівства Велика Британія і основними причинами цього стану можна назвати те що Британія тай світ в цілому традиційно з обережністю ставились до новостворених незалежних держав. По-друге, це те що був наявний брак

досвіду в українській дипломатичній служби роботи в англійському середовищі. І спочатку Велика Британія не прагнула поглиблення відносин з Україною тому що розглядала її як сферу впливу РФ. Також на це впливала і нестабільна економічна ситуація і проблема ядерної зброї.

Але уже після того як Україна отримала без'ядерний статус відносини між державами значно покращились і підтвердженням стала низка офіційних візитів та підписання основоположних договорів про українсько-британську співпрацю [24, с. 316]. І ще одною причиною погравлення відносин у другій половині 1990х р стало те що Захід і Велика Британія переосмислили роль України як одного із ключових партнерів та головних чинників стабільності у Східній Європі. Адже Україна зберегла від Росії незалежну позицію щодо розвитку подій на пострадянському просторі зокрема і в СНД що підкреслювалося і в британській пресі.

Для України як молодій незалежній державі було дуже важливо отримати підтримку Великої Британії в питанні приєднання до Ради Європи. І таки у 1995р Україна першою із країн СНД приєдналася до Ради Європи і стала повноцінним членом цієї організації.

А ще у другій половині 90х р погравилась співпраця між Великою Британією та Україною в рамках ООН свідченням чого стала підтримка кандидатури українського представника Г. Удовенка на посаду голови Генеральної Асамблеї ООН у 1997 р. Та у 1999 р Велика Британія ще раз показала свою прихильність підтримавши кандидатуру України як члена Ради Безпеки ООН на період 2000–2001рр. [25].

Таким чином можна стверджувати що у 1990-х рр. позиція Сполученого Королівства щодо прагнень України еволюціонувала від обережної підтримки незалежності до визнання її ролі як регіонального чинника стабільності.

Лондон спочатку не вважав Україну пріоритетним напрямом зовнішньої політики однак визнавав її важливість у забезпеченні безпеки Європи контролю над ядерною зброєю та розвитку ринкових реформ. І саме цей період став

певним підґрунтям для подальшого розвитку співпраці у 2000х р коли Україна дедалі активніше заявляла про свої євроінтеграційні прагнення.

Отже позиція Великої Британії щодо геополітичного статусу України та її зовнішньополітичних пріоритетів у 90-х рр. ХХ ст. спочатку була неоднозначною та обережною але згодом ситуація покращилась і Сполучене Королівство зрозуміло важливість геополітичного становища України та прагнення її до європейської інтеграції що в подальшому почали підтримувати її прагнення до Європи та їх співпраці оскільки саме Британія виступала за розширення ЄС на Схід. І саме у нормативно правових документах зазначалась аспекти їх співпраці та відносин от як наприклад те що беручи до уваги бажання сторін встановити тісні стосунки між ними і зважаючи на важливість розвитку зв'язків співробітництва між Союзом державами-членами та Україною та загальні цінності які вони поділяють визначаючи що Співтовариство та Україна бажають зміцнювати ці зв'язки і встановити партнерство і співробітництво які укріпили та розширили зв'язки які були укладені в минулому [26] Тому початковий період українсько-британських відносин які визначали позицію щодо прагнень України яка спочатку була обережною та стримаю у певній мірі і спостережливою але згодом вона набирає активності розвитку співпраці спираючись на геополітичні зміни які сприяли цьому процесу і тому що Британія почала підтримувати прагнення України та виводять їх відносини на новий рівень уже під кінець 90-х рр. ХХ ст.

2.2. Роль Великої Британії у збереженні України та євро й євроатлантичних структур.

Початок ХХІ ст. ознаменувався для України посилення її євро євроатлантичних інтеграційних прагнень у світові структури. Адже після певного періоду політичної не визначеності та обережності у 1990-х рр. зовнішньополітичний курс України дедалі частіше спрямовувався на зближення із Європейським Союзом та НАТО. А для Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії це був своєрідний шанс закріпити свою роль як

одного із ключових партнерів України у сфері реформ безпеки та демократичному розвитку. Адже саме за підтримки Сполученого Королівства Великої Британії на саміті ЄС в Ніцці в грудні 2000р Україну включили до переліку країн що вступ яких до об'єднання в перспективі було визнано бажаним [27, с. 211]. Адже 2000 р був наповнений посиленою увагою керівництва провідних держав Заходу щодо України. Це в першу чергу було зумовлено із тим що простежувались певні успіхи у проведенні економічних реформ та авторитету уряду України на чолі з прем'єр-міністром В. Ющенком. А також варто зазначити що у цей період тенденції розвитку економіки країни формувалися за відсутності зовнішнього фінансування в першу чергу від МВФ. Також у квітні 2000 р. відбулась візит Р. Кука до Києва на запрошення міністра закордонних справ України Б. Тарасюка. В результаті цей візит був високо оцінений як із української сторони так і британської дипломатії . Та ключовим результатом даних переговорів став Меморандум про взаєморозуміння стосовно співробітництва та координації між міністерствами закордонних справ України і Великої Британії який на той момент був ключовим у вдосконаленні українсько-британських відносин. Цей документ визначав пріоритетні сфери співпраці між Україною і Сполученим Королівством Великої Британії а саме : інтенсивна комунікація у політичній економічній та культурних сферах також допомога в проведенні економічних реформ в Україні та активізація двохсторонньої торгівлі. Налагодження співпраці у військові справі та співпраця правоохоронних органів [27].

Підписання даного меморандому насамперед засвідчило про прагнення закріпити тісне співробітництво між українською та британськими сторонами та перспективи його подальшого поглиблення у визначених сферах. Проте протягом 2001–2002 рр. українсько-британські відносини дещо погіршились і приводом для цього стала низка скандалів таких як вбивство Гонгадзе. Тому з боку британського уряду часто лунала критика стосовно повільності проведення реформ та посилення в Україні тенденцій недемократичних тенденцій та утиск свободи слова. Що було засвічено у доповідях голови

Міністерства закордонних справ Великої Британії про дотримання прав людини в світі. Вбивство журналістів Г. Гонгадзе та І. Александрова та методи розслідування та робота спресою усе це подавалося різкій критиці і серйозно шкодило іміджу України в світі [28]. Проте як такої офіційної реакції на вбивство Гонгадзе з боку Великої Британії не було адже вона небрала участі у розслідуванні цього інциденту та вона не виступала ініціатором яких небуть санкцій проти України. І 16 жовтня 2001р відбувся візит віце-прем'єр міністра Великої Британії Джонна Прескота до Києва який був ініційований української сторони де він зустрівся із Президентом України Л. Кучмою [29, с. 73]. Цей візит дав певну надію на можливість підняти зіпсований імідж України та нагадати про себе європейському світу. Також з української сторони був здійснений відповідний візит до Великої Британії під час якого А. Зленко виступив із доповіддю «Основні зовнішньополітичні пріоритети України» В своєму виступі він приділив значну увагу трагедії 11 вересня 2001 та ролі України у формуванні антитерористичної коаліції. Та окремо міністер зробив акцент на важливості підтримки України Великою Британією на шляху до СОТ та необхідності створення українсько-британської міжурядової ради з економічного співробітництва [30]. Проте цих зустрічей було недостатньо для покращення сприйняття України Великою Британією.

Нові негативні тенденції України та Сполученого Королівства були спричинені новими скандалами а саме кульчужним скандалом в 2002 р. через можливість незаконного експорту радарних систем. Українському урядові так і не вдалося переконати американсько-британську експертну групу яка проводила розслідування даної справи в Україні у неможливості подібних експортних операцій. Конфлікт опинився у безвихідній ситуації після того як британські експерти визнали інформацію надану українською стороною неповною і недостатньою та вимагали розкриття низки документів у достопі до яких українська сторона відмовила зіславшись на державну таємницю. В одному із інтерв'ю посол Великої Британії в Україні Р. Брінклін заявив, що кульчужний скандал значно зашкодив українсько-британським відносинам і

зважаючи на те що українська сторона нехоче розкривати усієї правди то цей скандал не може вирішитись сам по собі. І як зазначав посол британському урядові буде складно контактувати із Л. Кучмою [31].

Міністер закордонних справ України А. Зленко згодом сам зазначав що кольчужний скандал став найбільшим провалом української зовнішньої політики у 2002 який мав вплив на багато напрямів зовнішньополітичної діяльності України [32].

І тому показовим було те що протягом 2002–2004 рр. між країнами не відбулося жодного значного офіційного візиту. Внаслідок кульчужного скандалу Велика Британія отримала привід переносити та змінити свої позиції щодо прагнень України та питання її членства в ЄС.

Як зазначав український політолог В. Крушинський причини до зміни офіційної британської позиції щодо європейського вибору України полягала насамперед у загальній ситуативності політики Великої Британії щодо розширення ЄС зокрема завдяки Україні [31].

У 2003 р. згідно із прийнятого Верховною Радою України законопроекту від 5 червня до Іраку направилась миротворчий контингент у складі міжнародних стабілізаційних сил. Підґрунтям для цього стало рішення Ради Безпеки ООН від 22 березня яке відмінняло попередні санкції і визначало роль ООН. Спільна участь миротворчих військових сил України в одній коаліції союзних військ із силами США та Великої Британії експертами розцінювалось як можливість формування стратегічної геополітичної вісі Вашингтон – Лондон – Варшава – Київ [32, с. 35].

Загалом Україна цікавила британське керівництво як елемент зони стабільності на східних кордонах ЄС буфер проти руху нелегальних мігрантів.

Отже початок 2000-х рр. ознаменувався певною кризою українсько-британських відносин причиною яких стала низка скандалів які піддавали сумніву демократію в українській державі Велика Британія як держава що є послідовником дотримання демократичних процесів різко критикувала

українську владу та демонструвала своє небажання співпрацювати із тогочасним президентом Л. Кучмою.

Тому український престиж різко впав про це свідчила низька інтенсивність офіційних візитів британської сторони в Україну. Проявом небажання співпрацювати із Л. Кучмою став саміт НАТО у Празі на якому Л. Кучма фактично виявився ізольованим від світових лідерів [33].

І покращенню двохсторонніх відносин певним чином сприяла участь військових Збройних Сил України у миротворчій місії в Іраку. Тому вже після цього українсько-британські відносини отримали новий поштовх для розвитку та взаємовигідної співпраці.

Загалом витoki змін британських позицій щодо євроінтеграції та місця України в демократичному світі пов'язані із переглядом та зміною позицій ЄС щодо України так із особливостями реалізації урядового курсу країни. Тому з одного боку ці зміни були зумовлені зацікавленістю британського керівництва у визначені та стабільності ситуації на сході Європи та подальшому поглиблені економічної інтеграції з країнами регіону [33, с. 54].

Тому у цьому контексті ініціативи Великої Британії надати Україні спеціальний статус сусіда з подальшими перспективами розвитку співробітництва мають безумовно позитивний характер.

Після того як були оприлюднені офіційні позиції ЄС щодо нової політики з країнами сусідами Міністер закордонних справ Сполученого Королівства Дж. Стро запевнив українську сторону що Велика Британія готова відстоювати диференційований підхід до нових країн-сусідів Європейського Союзу після його розширення для того щоб інтереси України були враховані та надати їй допомогу та сприяння [33, с. 54].

Стро також наголосив на тому що для реалізації євроінтеграційних завдань Україна в свою чергу має проявити свою рішучість та ініціативність.

У свою чергу посол Великої Британії в Україні Р. Брінклі заявив що його країна «рішуче підтримує» право України як європейської держави претендувати на членство ЄС [34].

Британський депутат Європейського парламенту послідовний прихильник євроінтеграції України та Віце-президент Делегації міжпарламентського комітету Україна–ЄС Ч. Танюк чітко висловив свою позицію : на його думку Україна є найважливішим європейським сусідом який виявив прагнення здобути статус члена ЄС у довгостроковій перспективі. І з огляду на європейську культуру традиції та високий рівень освіти країна має підстави для таких амбіцій [35].

Адже якщо дивитися із точки зору геополітики то Україна як велика країна має важливе значення в Європі для усунення дисбалансу між малими та великими країнами. І саме Ч. Танюк був автором поправки до документа «Ширша-Європа – політика добросусідства» від 19 листопада 2003р проте що потрібно ЄС передбачити «відчинені двері» для України на перспективу.

Також зацікавленість британського керівництва щодо євроінтеграційних процесів була зумовлена певною мірою також в контексті нової політики ЄС та проявлялась у налагодженні тристоронньої співпраці Велика Британія-Україна Польща. Адже проводились певні українсько-польсько-британські консультації з євроінтеграційної тематики на яких розглядалося концепція нових відносин Україна-ЄС а ще перспективи поглиблення розвитку співробітництва у торгівельно-економічній сфері в галузі юстиції та внутрішніх справ [36].

Як зазнав В Крушинський зміна позицій Великої Британії щодо європейської політики ймовірно була елементом політичної гри британського керівництва спрямоване на збереження впливу на загальноєвропейські процеси так і на політичну ситуацію в середині держави [37].

Проте в цей період імідж України в світі був хитким через низку скандалів та невідповідності політики того часної влади та існуючі розбіжності між позиціями українського керівництва та керівництва ЄС які вкотре загострились та вкотре проявились підчас Гаазького саміту Україна ЄС у липні 2004 р.

Проте в цілому перспективи розвитку відносин України та Сполученого Королівства Велика Британія та країнами Заходу також було поставлено в

залежність фактично від рівня проведення та результатів президентських виборів 2004р.

Тому що їх представники наголошували на важливості виборчого процесу для творення демократичного розвитку України і необхідності дотримання певних критеріїв вільного волевиявлення справедливості рівності у діяльності всіх кандидатів. Через це дані вибори визначалися міжнародною спільнотою як випробування української демократії. Після першого туру виборів який відбувся 31 жовтня 2004р керівництво ЄС керуючись заявою Міжнародної місії зі спостереження за виборами та Офісу Демократичних Інституцій і Прав людини від 1 листопада у певній Декларації заявило про те що громадяни України проявивши активність здійснили своє волевиявлення незважаючи на серйозні недоліки у проведенні передвиборчої компанії та проблеми під час голосування [37].

3 листопада 2004 р виступив Міністр у справах Європи МЗС Великої Британії Д. МакШейн із закликом до проведення вільного та чесного другого туру виборів адже він мав бути нагодою для українських органів влади продемонструвати взяті на себе зобов'язання досягти визнаних на міжнародному рівні демократичних стандартів та європейських цінностей [38].

Однак очікування та побажання представників ЄС не виправдались та несправдились. Адже під час проведення другого туру виборів який проходив 21 листопада більшість міжнародної спільноти визнала не дійсним через ряд порушень та фальсифікації. Тому представники ЄС та держав членів активно долучились до врегулювання політичної кризи в Україні .

Отже після другого туру виборів в Україні спалахнула Помаранчева революція під час якої загострення внутрішньополітичної ситуації навколо виборів в Україні у Британії було сприйнято як момент істини для відносин України та ЄС адже у випадку визнання сфальсифікованих результатів надумку Британії ЄС би мав зайняти чітку позицію щодо України. Громадськість Сполученого Королівства Великої Британії висловила свою готовність продемонструвати чітку підтримку демократичній опозиції та

виступити за мирне вирішення кризи в Україні і таким чином закликати європейські країни до активнішої позиції [39]. Але шляхом не визнання результатів другого туру виборів західні уряди й міжнародні структури підтримали прагнення України до зміни режиму.

І тому 26 грудня 2004 р відбувся повторний другий тур виборів за результатами якого ЄС і держави члени визнали вибори такими що відбулися та наблизили Україну до демократії.[40]

Помаранчева революція 2004 року змінила політичний ландшафт України та привела до влади прозахідного президента. Це позитивно вплинуло на відносини України із західними країнами, зокрема з Великою Британією. Великобританія почала підтримувати демократичні зміни в Україні та підтримує її євроатлантичні амбіції. Адже під впливом подій 2004р спостерігалися значні зміни у сприйнятті України серед британської громадськості. Згідно із соціологічних досліджень проведених на замовлення Європейської комісії у 2005 р. 45 % британців підтримували вступ України в ЄС що стало одним із найвищих показників у Західній Європі і збігалось із середнім показником по ЄС [41].

Позитивним фактором для України також був і консенсус британських політичних кіл щодо перспектив її європейської інтеграції.

Велика Британія надає підтримку Україні у таких важливих сферах, як політичні реформи, економічний розвиток, торгівля та безпека. Дві країни також активно співпрацюють у рамках різноманітних міжнародних ініціатив та організацій, таких як НАТО та ОБСЄ.

Таким чином, розширення ЄС та Помаранчева революція сприяли поглибленню відносин між Україною та Великою Британією через співпрацю та підтримку демократичних та євроатлантичних цінностей.

Помаранчева революція однозначно показала західному світу європейські прагнення нашої країни. Підтвердженням цього є належна увага до нього з боку українських політичних кіл.

У середині жовтня 2005 року відбувся робочий візит Президента України Віктора Ющенка до Великої Британії.

Робочий візит до Великої Британії, запланований на два дні, але фактично лише на один, був досить продуктивним: 17 жовтня Віктор Ющенко отримав подяку від Великої Британії [42, с. 50].

Можна стверджувати що із початком нового етапу української державності розпочався і новий етап у відносинах України з Європейським Союзом та Великою Британією адже Президентом України та Урядом було чітко визначено стратегічну мету розвитку держави а саме інтеграція в європейський економічний політичний та безпековий гуманітарний та культурний простір на основі переходу від декларації до конкретних важливих виважених і послідовних кроків.

Велика Британія як країна що займає провідні позиції в Європі є одним із найактивніших партнерів України на її євроінтеграційному шляху. За цей час вона встигла утвердитись як активний учасник загальноєвропейських процесів та ініціатором реформувань що підтверджувалось зокрема під час головування у Раді ЄС і одночасно зберігала власну ідентичність та традиційні зовнішньо політичні орієнтації що дозволяє їй займати важливе місце в кагорті європейських держав. Тому Україна має яскравий приклад для ефективної розбудови та реалізації власної зовнішньої політики.

Адже Євроінтеграційні прагнення збігаються України із баченням Великої Британії її містя у геополітичному просторі. Тому що головування Сполученого Королівства у Раді ЄС яке розпочалося у липні 2005р ознаменувалося певним поглибленням відносин Україна-ЄС та подальшим розвитком українсько-британських відносин [43].

В цілому лідери ЄС привітали європейський вибір України і підкреслили, що відданість України демократії та реформам відкриває нові перспективи для значного поглиблення рівня та якості відносин між ЄС та Україною...»[44].

У листопаді 2007 р депутат консервативної партії Н.Соамс колишній Міністр оборони виступив у Парламенті Великої Британії з промовою яка була

присвячена українсько-британським відносинам їх минулому сьогодні і майбутньому. У своїй промові він наголосив що дружні стосунки та взаємне розуміння базується на надійному фундаменті спільних цінностей таких як повага до принципів демократії до прагнення забезпечення стабільності та підтримка безпеки в регіоні Чорного моря[45]. Також відзначались успіхи України як регіонального лідера у міжнародних економічних організаціях та однією із найважливіших партнерів НАТО у Східній Європі.

Уже у березні 2008р відбувся робочий візит до Великої Британії В. Огризка міністра закордонних справ підчас якого відбулась зустріч із Державним секретарем у закордонних справах України Девідом Мілібендом. В ході цієї зустрічі сторони обговорили актуальні питання двохстороннього співробітництва в тому числі і у контексті візиту Президента України Віктора Ющенка до Великої Британії .[46]

Основну увагу було приділено окремим аспектам євроатлантичної інтеграції України у контексті надання їй Плану дій щодо членства в НАТО. Міністр закордонних справ України висловив подяку Державному секретарю Д. Мілібенду за послідовну підтримку Великою Британією євроатлантичних прагнень України [47].

Таким чином британська підтримка засвідчила зміну сприйняття України як буферної зони до потенційного партнера та союзника у системі євроатлантичної безпеки.

Отже, у 2008 р. відбувалися знакові події зустрічі та візити які вплинули на двохсторонні відносини України з провідними країнами Європи що значно стимулювало реалізацію українського євроінтеграційного курсу. Тому що підтримка та розвиток двохсторонніх зв'язків з країнами Європейського союзу почало набувати нових рис [47, с. 46].

Важливою подією у розвитку двохсторонніх відносин у 2008р був візит В. Ющенка до Великої Британії. На думку глави держави та низки політичних діячів зустріч із британським прем'єром засвідчила стратегічний характер українсько-британських відносин. Як зазначив Г. Браун «ми чітко визначили

що нашою стратегічною метою є вступ України до ЄС та НАТО» та наголосив на тому що Україна є стратегічним партнером Великої Британії у світі [48].

Цю позицію було зафіксовано у спільній заяві ухваленій після зустрічі В. Ющенко та Г. Брауна 15 травня у Лондоні. Сполучене Королівство наголосило що після виконання Україною необхідних критеріїв вона має стати повноправним членом ЄС. Крім того зазначалось що нова посилена угода між Україною та ЄС повинна передбачати формування політичного союзу та економічної інтеграції щоб означало суттєве поглиблення відносин і створення ширших можливостей для інтеграції України в європейський економічний простір [48].

А також за результатами цієї зустрічі Велика Британія та Україна домовились розпочати переговори щодо укладання двохсторонньої угоди про спрощення візового режиму. Водночас Велика Британія наголошувала на тому що шлях України до НАТО має бути поступовим і базуватися на внутрішніх реформах та демократичних перетвореннях та зміцненню оборонної здатності.

Загалом 2008-2009рр характеризувалися зміцненням двосторонніх відносин та численними візитами на всіх рівнях. Зокрема відбулось три візити Президента України до Великої Британії у травні та жовтні 2008 р. та візит Голови Верховної Ради до Великої Британії у 2008 р. та жовтні 2009 р. За результатами візиту Президента України до Великобританії у травні 2008 р. було проголошено стратегічний характер українсько-британських відносин.

В цілому зміна політичного керівництва в Україні та Великій Британії після виборів 2010 р. не вплинула на основний характер двостороннього діалогу між Києвом та Лондоном. Адже активні політичні контакти між лідерами двох сторін продовжувались. І зокрема у січні 2011р відбулася зустріч Президента України та Прем'єр-міністра Великої Британії підчас всесвітнього економічного форуму в Давосі [48].

Циклічні зміни політичного керівництва у Великій Британії та Україні що відбулися внаслідок виборів 2010р не позначилися на стабільності двохсторонніх відносин. А навпаки активізувалися міжнародні взаємодії

виконавчої влади обох сторін. Водночас 2012р відзначився певним спадом динаміки українсько-британських політичних контактів насамперед на найвищому рівні. Ключовою особливістю цього етапу стала увага до оцінки стану демократичного розвитку України.[49]

Проте після 2010 р. позиція Лондону знову набуває певної обережності. Але Велика Британія продовжувала підтримувати контакти з Україною в межах ЄС намагаючись зберегти перспективу підписання Угоди про асоціацію з ЄС. Британська дипломатія послідовно наголошувала на важливості дотримання демократичних принципів та прав людини. Також Лондон виступав проти певної політизації судової системи та висловив певні занепокоєння через певний відступ політ влади від європейської інтеграції. Ці заяви певною мірою свідчили про прагнення Великої Британії втримати Україну у орбіті європейських цінностей незважаючи на тимчасове охолодження відносин.

Отже протягом 2000–2013 рр Велика Британія відіграла значну та стабілізуючу роль у збереженні євроінтеграційних та євроатлантичних прагнень України. Її політика полягала в основних принципах таких як підтримка демократичних реформ що насамперед є складовою передумовою інтеграції у європейські структури . Також Велика Британія впродовж даного періоду сприяла розширенню співпраці з НАТО зокрема у військовій та безпековій сферах. А ще збереження політичного діалогу між Україною та Заходом незважаючи на наявність внутрішніх криз та відкату реформ.

Сполучене Королівство Велика Британія послідовно відстоювала право України самостійно визначати свої зовнішньополітичні пріоритети вбачаючи у цьому один із ключових чинників європейської безпеки саме у її незалежності і стабільності. Тому саме в цей період можна простежити як закладалися основи для тісного політичного та військово-стратегічного партнерства.

А події Помаранчевої революції привернули увагу Великої Британії до розвитку демократичних процесів. Лондон став одним із найактивніших прихильників демократичних перетворень України що сприяло зміцненню політичного партнерства між державами Велика Британія поступово

підтримувала розвиток демократичних інститутів та громадянського суспільства України [50].

Отже східне розширення ЄС та події Помаранчевої революції сприяли суттєвий позитивний вплив на підтримку та збереження відносин. Адже це сприяло поглибленню політичного економічного культурного співробітництва між двома державами відкривши для них нові перспективи для подальшого партнерства та розвитку відносин.

Тому можна стверджувати що впродовж 1994–2010 рр. Велика Британія відіграла у певній мірі подвійну роль у міжнародній суб'єктивізації України з одного боку як гарант стабільності та безпеки а з іншого боку як партнер який сприяв європейському вибору українського народу Її підтримка мала не тільки політичний а й в свою чергу певний символічний характер адже засвідчувала готовність Заходу визнавати Україну частиною європейського політичного простору. Саме у цей період було закладено основи інституційно-політичної та ідеологічної основи стратегічного партнерства між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії що в подальшому призведе до поглиблення відносин та партнерства.

РОЗДІЛ 3. БРИТАНСЬКИЙ ЧИННИК У РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРО ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНОГО КУРСУ УКРАЇНИ.

3.1 Позиція лейбористських урядів Т. Блера і Г Брауна щодо відносин Україна - ЄС і Україна-НАТО.

У цьому розділі особливу увагу варто більше приділити тому як формувалась позиція лейбористських урядів т. Блера 1997–2007 рр. та Г. Брауна 2007–2010 рр. щодо відносин України з ЄС та НАТО та порівняти їх еволюцію та розвиток. Адже періоди перебування при владі лейбористських урядів Тоні Блера та Гордона Брауна були важливим етапом формування українсько-британських відносин. Саме в цей період Лондон визначив більш системний підхід до взаємодії з Україною у контексті її інтеграційних до європейських та євроатлантичних структур.

У травні 1997 р. у результаті парламентських виборів переконливу перемогу отримала лейбористська партія яка сформувала на чолі із Тоні Блером. Тому виникла потреба у забезпеченні спадковості українсько-британських відносин з часу попереднього керівництва. Українська сторона отримала певні гарантії та підтримку від британського державного апарату виконавчої влади який фактично не змінюється під час зміну уряду. Було здійснено декілька звернень та заяв лейбористів ще до виборів Після яких одразу була підтверджена ця спадковість.[51].

Новий британський уряд запевнив посольство і керівництво нашої держави що він продовжуватиме політику зміцнення та розширення відносин з Україною [52].

Під час нової зустрічі Прем'єр-міністра Великої Британії Т. Блера з Президентом України на саміті НАТО у липні 1997р де він висловив підтримку розвитку двохсторонніх відносин між державами. Прем'єр наголосив на тому що Україна стоїть перед вибором та серйозними випробуваннями у сфері економічних реформ однак Велика Британія готова до співпраці щоб подолати труднощі. За його словами в європейській спільноті та в

межах ОБСЄ Україна розглядається як запорука миру та процвітання на континенті та пріоритетний партнер Великої Британії.

Уряд Тоні Блера проводив активну зовнішню політику який поєднував у собі відданість трансатлантичним зв'язкам із США та європейським реалізмом. Тому Велика Британія і розглядала розширення ЄС і НАТО як певний механізм забезпечення стабільності та безпеки в Європі. А Україна почала поступово незважаючи на певну дистанцію почала сприйматись як держава яка єднає світ з країнами пострадянського простору але як самостійна держава яка шукає шлях до інтеграції із Європою.

Загалом прем'єр-міністр в одній із своїх промов 10 листопада 1997 р. наголосив на п'яти основних принципах зовнішньої політики уряду таких як: перше це активна політика під гаслом «Британія – частина Європи» друге це трансатлантичний альянс за принципом «сильний в Європі і сильний із США» та «ми міст між США та Європою». Сильна оборона не лише для захисту країни але й для британського впливу закордоном. Досягнення значення «ключового гравця» у вирішенні головних міжнародних проблем. Укріплення лідируючої позиції Великої Британії у світовій торгівлі [53].

Уряд Т. Блера взяв курс комплексне використання глобалізаційних процесів для повернення країні провідних позицій в світі під гаслом модернізації та концепції «третього шляху» що дозволило британському керівництву ширше розглядати певні проблеми європейської інтеграції ставши певним рушієм її реформування. Адже лейбористи продовжували стратегічну лінію попереднього уряду у питанні поширення європейської інтеграційних процесів на схід. Тому політика нового уряду Великої Британії у певній мірі давала змогу інтенсифікувати українсько-британський діалог щодо євроінтеграційних питань та перевести його у більш ширшу та предметну площину [53]

Тому після приходу до влади лейбористи запевнив керівництво нашої держави що він продовжуватиме політику зміцнення та розширення відносин з Україною. Під час саміту НАТО в Мадриді у липні 1997 р. під час зустрічі із

Президентом Л. Кучмою Т. Блер висловив підтримку розвитку українсько-британських відносин та євроінтеграційних прагнень України та підтвердив готовність Великої Британії стати одним із її провідників на шляху інтеграції до Європейського Співтовариства.

І уже в березні 1998 р. набула чинності Угода про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС що є базовим документом у відносинах України з Європейським Союзом яка вступала в дію саме підчас головування в Раді ЄС Великої Британії [54].

На засіданні Ради співробітництва Україна–ЄС від 9 червня 1998 р. з боку України було заявлено про бажання отримати статус асоційованого члена ЄС. Проте ця заява не отримала достатньої підтримки сторін.

Необхідно також зазначити що у відомстві Великої Британії питання відносин Україна–ЄС було досить дискусійним. Але уже на зустрічі керівництва ЄС у Відні 1998 р. було підтверджено важливість значення зв'язків із Україною та було прийняте рішення про схвалення Спільної стратегії ЄС щодо України. Тому Велика Британія прагнула як найшвидше формалізувати поточні відносини Європейського союзу з Україною для забезпечення безпеки та стабільності тому і долучилась до розробки даного документа [55].

Британське керівництво домоглося врахування свого бачення пріоритетних напрямів співпраці з Україною зміст яких співпадає із інтересами українсько-британських відносин. Адже підчас проведення переговорів як і завжди традиційно для Британії особливу увагу приділено було економічному розвитку. Тому британський уряд висловив підтримку ідеї створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС а також вступ України до Світової організації торгівлі за умови адаптації економіки та правової системи до необхідних стандартів у чому Лондон обіцяв надати необхідну підтримку [56].

Тому певна динаміка та інтенсивність двохстороннього діалогу українсько-британських контактів зустрічей візитів дають певну змогу простежити еволюцію підтримки інтеграційних прагнень України урядом Т. Блера. Тому що Прем'єр-міністр Великої Британії неодноразово наголошував на важливості

інтеграційних процесів для України які мають ґрунтуватися на демократичних засадах проведення реформ стабільності правової системи незалежного суду та боротьбі з корупцією. І у цьому контексті британський уряд підтримував не лише політичний а й інституційний розвиток України. Саме через Британську Раду було реалізовано програми з розвитку громадянського суспільства підготовки державних службовців та впровадження європейських управлінських стандартів.

А наприкінці 2000 р. лейбористський уряд Тоні Блера заявив про підтримку демократичних та ринкових реформ які проводив Україні уряд на чолі з В. Ющенком [57].

На межі 1990х-2000х рр. Велика Британія уже зайняла чітку позицію щодо поступового розширення НАТО вбачаючи у цьому кроці шлях до стабільності в європейському суспільстві. Тому Лондон послідовно підтримувала українську участь у всіх формах діалогу з Альянсом включно із підписанням у 2002 р. Плану дій Україна-НАТО.

Зокрема британська дипломатія на міжнародних форумах на полягали на тому що інтеграція України до системи колективної безпеки світу зміцнить позиції східноєвропейського регіону та стане гарантією демократичного розвитку держави.

У контексті певної зацікавленості європейських країн щодо економічного потенціалу України та насамперед її роллю як стратегічно важливою транзитною територією тому варто розглядати ініціативи українського уряду щодо реалізації проекту Одеса – Броди. І у зв'язку з цим помітно зросла увага Великої-Британії до України у межах двохстороннього співробітництва так і в рамках загальноєвропейського політичного діалогу[58].

Як зазначав Міністр закордонних справ України А. Зленка політична і економічна підтримка Великою Британією українського маршруту постачання енергоносіїв може стати вирішальним чинником який відкриває значні перспективи для України як важливого учасника нової європейської енергомережі [59].

Насамперед в цей період також відбувались певні контакти Україна-ЄС, які засвідчували збереження тенденцій розвитку двохсторонніх відносин закладених відповідною двохсторонньою документацією. І саме збоку європейських партнерів зокрема Великої Британії посилились їх певні вимоги до вдосконалення законодавства нашої держави в напрямку адаптації до норм ЄС та розвитку демократичних інституцій що розглядалося для найшвидшої імплементації Угоди про партнерство та співробітництво, а також як чинник подолання внутрішньополітичних проблем в Україні і складова частина підготовки до масштабного розширення ЄС [59].

Важливим інтересом для Європейського Союзу було надання гарантій безпеки на своєму східному кордоні та забезпечення стабільного розвитку України на яку припадає значна частина цього кордону. Тому з новою силою постало питання щодо перспектив створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС та посилення вимог реформування держави. Цьому питанню було присвячено ряд заяв і у березні 2001 р. була схвалена резолюція Спільної стратегії ЄС та України. В якій зазначалось те що Україна займає ключову роль у збереженні стабільності [60].

Тому на засіданні Ради з питань співробітництва Україна – ЄС 26 червня 2001р було відзначено визнання європейських прагнень України та готовність Європейського Союзу підтримувати її демократичний розвиток щодо зміцнення прав людини та верховенства права. Тоді керівництво України зробило певний крок до визначення чітких перспектив інтеграції нашої країни до ЄС. Адже указом Президента України ще 2000 р. було затверджено Програму інтеграції України до ЄС яка включала в себе розробку та реалізацію комплексного підходу щодо втілення на практиці загальних принципів співробітництва з Європейським Союзом [61].

Проте Євросоюз у 2002 р. розпочав запроваджувати нову політику «сусідства». І одним із ініціаторів цих змін була Велика Британія урядова пропозиція якої була щоб Україні надання спеціального статусу «сусідів» яка була схвалена у квітні 2002 р. на зустрічі міністрів закордонних справ.

Дана ініціатива британського уряду лягла в основу позиції Комісії ЄС із оприлюдненням послання до Ради ЄС та Європарламенту під назвою «Ширша Європа – Східні сусіди :Нова структура взаємовідносин із нашими східними та південними сусідами» [62].

Ця нова ініціатива ЄС певною мірою була зумовлена прагненнями та об'єктивними обставинами проведення його розширення за рахунок повної інтеграції країн які набули спільні Кордони з ЄС. Що свідчило про рішучість не допустити проведення в Європі нових розмежувальних ліній та сприяти стабільності та процвітанню як у межах об'єднання так і поза його межами [62].

Реакція української сторони на нову політику ЄС була неоднозначною одні представники уряду вважали її дивною та своєрідним кроком назад у відносинах та розвитку співпраці з нашою державою а інші навпаки наголошували на тому що цей крок свідчить про завершення «періоду невизначеності ЄС щодо інструментів у стосунках з Україною» та є певною спробою відповіді на багаторічні звернення української сторони про підвищення рівня стосунків з ЄС але і одночасно ця спроба нагадує спробу провести нову лінію поділу Європи [63].

Під час візиту до Лондону у травні 2003р Голова Верховної Ради України В. Литвин висловив відміну від попередніх вище зазначених мною позицій щодо нової політики ЄС. Він зазначив що статус сусіда ЄС є перспективним для України тому що він відкриває нові можливості для її участі у формуванні європейської політики. Також В. Литвин наголосив на без результативності європейського вибору без активного залучення нашої держави до загальноєвропейських процесів неможливо говорити про повноцінну систему європейської безпеки [64].

Певною мірою занепокоєння української влади щодо комунікації з Європейським Союзом було замовленим позбавленням України перспективи членства в середньостроковій перспективі що фактично нівелювало попередні зусилля спрямовані на визначення конкретних етапів здобуття асоційованого а в подальшому і повноправного членства. Водночас керівництво ЄС розглядало

заходи пов'язані із поточним процесом розширення окремо від питання подальшої інтеграції.

Ігнорування з боку Європейських структур прагнення України як найшвидше визначити перспективи свого вступу до ЄС було цілком логічним та очікуваним кроком. Адже зміни в політиці супроводжувались зростанням певного прагматизму у взаємодії із українським керівництвом що проявлялось у зосередженні уваги на конкретних практичних аспектах співпраці замість довгострокових політичних зобов'язань.

Адже нестабільна внутрішньополітична ситуація гальмування процесу проведення реформ порушення демократичних принципів та відсутність консолідованої суспільної думки і наявність інших проблем які впливали негативно на формування іміджу України в світі протягом 2001–2004 рр.

Як зазначав Р. Волчук Київ був упевнений у своїй геополітичній значущості для ЄС. Але не були виправдані певні очікування щодо яких його демократичний розвиток та економічні перетворення мали б вагоме значення для ЄС. Також варто врахувати той факт що існували і певні побоювання щодо підвищення рівня відповідальності за безпеку та значні фінансові витрати на інтеграцію України в ЄС. Проте на мою думку очевидним також залишається той факт що існувала потреба у подальшому розвитку співпраці між Україною та ЄС насамперед у контексті зміцнення безпеки на східному напрямку. Тому як зазначав В. Копійка стратегія сусідства стала певним своєрідним компромісом між прагматичними інтересами Європейського Союзу та України [64, с. 9].

Можна вважати цей крок також спробою відродити імідж України в світі.

І хоча в цей період українсько-британські відносини переживали певну кризу через події в Україні все ж Велика Британія та лейбористський уряд Т. Блера все ж і надалі підтримував інтеграційні прагнення України хоч це і відбувалося обережно не наполягаючи на швидкому надання перспективи членства.

Період Помаранчевої революції 2004 р. в Україні став певним випробуванням для українсько-британських відносин. Уряд Т. Блера відкрито підтримав демократичні зміни в Україні та визнав легітимність перемоги Віктора Ющенка. Міністер закордонних справ Великої Британії Дж. Строн неодноразово зазначав що волевиявлення українського народу має бути повністю враховане а майбутнє України має бути європейським [65]. Тому ця позиція засвідчувала те що Лондон готовий відігравати роль морального та політичного партнера та союзника України у боротьбі за демократію та місце в світі.

І тому протягом 2005–2007 рр. британська дипломатія підтримувала реалізацію Плану Україна-ЄС сприяючи модернізації економіки зміцнення енергетичної безпеки та створення сприятливих умов для інвестицій.

Загалом Т. Блер засвідчив загальне покращення відносин між Україною та ЄС незважаючи на очікувану відсутність значного прогресу у питанні членства. Адже прем'єр в цілому стверджував що лідери Європейського союзу підтримають європейські прагнення та наголошував що віданість демократії наблизить нашу країну та відкриє їй нові перспективи для поглиблення та покращення якості відносин між ЄС та Україною [65].

А також Велика Британія виступала за розширення торгівельно-економічних зв'язків з Україною та підтримувала її прагнення до вступу у Світову організацію торгівлі .

Отже за період правління лейбористського уряду Т. Блера Велика Британія визнавала той факт що Україна є важливим партнером ЄС у Східній Європі і розглядала її як фактор стабільності на східних кордонах. У межах угод про партнерство та співробітництво та політики сусідства Лондон підтримував прагнення до реформування розвитку ринкової економіки та зміцнення демократії. Британська дипломатія виступала за поглиблення секторального співробітництва між Україною та ЄС. Але у той самий час уряд Т. Блера наголошував на тому що повноцінна інтеграція можлива тільки після виконання Україною внутрішніх реформ Таким чином можна стверджувати що позиція

Британії була прагматично підтримувальною але без обіцянок членства тобто позиція була відкритою але стриманою.

Правда у контексті євроатлантичної інтеграції Україна отримала активнішу підтримку від лейбористського уряду Т. Блера ніж у питанні євроінтеграції . Тому що Велика Британія була послідовним прихильником політики відкритих дверей в НАТО і вважала Україну важливим партнером в Європі особливо після підписання Хартії про особливе партнерство Україна-НАТО. Також під час правління Т. Блера Лондон надавав консультативну та технічну допомогу Україні в реформуванні у секторі безпеки та оборони.[66]

Загалом в період після 2000р Велика Британія підтримувала участь України у миротворчих місіях під егідою НАТО і зокрема в цих операціях на Балканах.

А після подій які сталися 11 вересня 2001р Блер як один із найактивніших партнерів США вбачав у співпраці з Україною елемент глобальної боротьби із тероризмом і стабілізації регіону Чорного моря.

Проте до членства в НАТО британський уряд ставився реалістично визнаючи стратегічну важливість Києва він наголошував що Україна має продемонструвати свою готовність через проведення реформ та стабільну внутрішню політику [67].

Отже загалом лейбористський уряд Блера сприяв поступовому зміцненню позицій України на європейському та євроатлантичному просторах розглядаючи її як елемент системи регіональної стабільності і безпеки водночас залишаючи право вибору щодо інтеграції за самою Україною та результатами її діяльності внутрішніх реформ.

Після відставки Т. Блера у 2007 році його замінив Г. Браун . Після того як він прийшов до влади курс Великої Британії щодо українсько-британських відносин та її прагнень змін фактично не змінився а залишився надалі послідовним проте став дещо стриманішим у риторичі.

Під керівництвом Брауна Лондон продовжив підтримку політичного діалогу Україна НАТО особливо у контексті Бухарестського саміту 2008 р. на

якому британська делегація висловила на користь на дання Україні Плану дій щодо членства. І незважаючи на супротив деяких членів Альянсу Велика Британія залишалася серед тих держав визнавали право України самостійно обрати систему безпеки [68].

У той самий період уряд Брауна наголошував на необхідності поглиблення енергетичного партнерства з Україною та підтримував участь України у проектах Європейського енергетичного співтовариства та певних його ініціативах щодо енергетичної співпраці.

Також важливою складовою політики Британії стала підтримка внутрішньої стабільності України та її демократичних реформ. Через дипломатичні канали та політичні двохсторонні програми Лондон закликав українську владу зберігати політичну рівновагу та уникати внутрішніх конфліктів які могли б підірвати процес європейської інтеграції.

Прем'єр міністр Великої Британії Гордон Браун зазначав що Україна є стратегічним партнером Сполученого Королівства в світі. Така офіційна позиція була зафіксована у Спільній заяві прийнятій за результатами зустрічі В. Ющенка та Прем'єр-міністра Великої Британії Г. Брауна у Лондоні [68].

Велика Британія заявляла що після досягнення Україною критеріїв членства наша країна повинна стати повноправним членом ЄС а нова посилена угода між Україною та ЄС мала б мати форму політичної асоціації і економічної інтеграції. І це певною мірою знаменуватиме значне поглиблення українсько-британських відносини що надасть Україні значні можливості для інтеграції в європейську економіку [69].

Лідери країн очікували на подальший прогрес у процесі приєднання України до ПДЧ під час зустрічі країн – членів НАТО на рівні міністрів закордонних справ у грудні 2008 р. В цей час Україна та Велика Британія починають проводити перемовини щодо укладення двосторонньої угоди про спрощення візового режиму [70].

Також Велика Британія підтримувала необхідність проведення конференції донорів які б допомогли зібрати кошти для модернізації транзитної газо- та

нафтотранспортної інфраструктури. Г. Браун особисто привітав В. Ющенка з набуттям нашою країною членства в СОТ. А ще Британія підтримувала ініціативу В. Ющенка щодо в регулювання Придністровського конфлікту шляхом переговорів .

В цілому уряд Г. Брауна після приходу до влади продовжував політику попередника що до зовнішньої політики пов'язаної із українсько-британськими відносинами проте підхід уряду до українського питання таки вирізнявся більшою обережністю та меншою персоналізацією. Адже для лейбористського уряду Г. Брауна таки пріоритетним було вирішити внутрішньополітичні Сполученого Королівства Великої Британії та питання фінансової глобальної стабільності через це українське питання не займало провідного місця в британській дипломатії [70]. Але одночасно із цим Велика Британія залишилась прихильницею провадження стратегічного партнерства з Україною у межах політики Європейського Союзу та НАТО.

Тому Гордон Браун підтримував курс ЄС спрямований на поглиблення відносин з Україною у рамках проекту Європейської політики сусідства. Можна простежити той факт що Велика Британія неодноразово називала Україну важливим партнером на сході який здатен сприяти стабільності та безпеці у Чорному морі.

Прем'єр- міністр не виступав особисто з ініціативами на рахунок українського членства в ЄС але підтримував та схвалював переговори щодо нової посиленої Угоди між ЄС та Україною яка в подальшому стане певною основою для Угоди про асоціацію [71].

І як завжди і схоже із політикою уряду Т. Блера уряд Г. Брауна наголошував на тому що подальша європейська інтеграція України залежить від неї самої а саме від ефективності проведених реформ та дотримання демократичних норм та принципів а також свободи слова. Тому можна стверджувати що позиція Брауна характеризувалась певною обережністю в підтримці та сповільненні українсько-британських відносин. Лондон визнавав

європейський вибір та прагнення України проте не ініціював ні яких конкретних кроків для її швидшої інтеграції.

У питанні ж відносин України із НАТО уряд Г. Брауна демонстрував послідовну підтримку євроатлантичних прагнень Києва але подібно як і до європейських прагнень без активного лобіювання даних відносин яПроте як я уже зазначала Велика Британія виступала за приєднання України до Плану дій щодо членства в НАТО що активно обговорювався у 2008р. Що було підтверджено підчас Бухарестського саміту НАТО де британська делегація разом із США і Польщею підтримали надання ПДЧ Україні але це питання тоді немало успіху адже було заблоковане Німеччиною та Францією [72].

Лондон продовжував проводити консультації у сфері певних оборонних реформ та і надалі сприяв участі України у миротворчих місіях та операціях. І уже після розгортання російсько-грузинського конфлікту у 2008 р Велика Британія почала посилювати підтримку територіальну цілісність України вбачаючи в ній вагомий бар'єр для поширення російського впливу у Східній Європі [72].

Тому політика уряду Г. Брауна поєднувала в собі різні аспекти та критерії адже мала обережний стримано-прагматичний характер та частково був продовженням політики попереднього уряду який включав в себе : підтримку європейських та євроатлантичних прагнень і збереженням акценту на внутрішніх реформах як ключової умови інтеграції . А також Велика Британія заявляла про готовність до розвитку співпраці у різних сферах безпеки енергетики та демократії та розгляд стратегічного значення України у світовому балансі сил [73].

Через це можна зробити висновок що лейбористський уряд Г. Брауна сприяв збереженню позитивної динаміки відносинах України–ЄС та України – НАТО але через глобальні економічні виклики та внутрішньополітичні пріоритети не зміг в достатній мірі надати цим відносинам нового поштовху та імпульсу для розвитку цих відносин.

Отже в цілому можна підсумувати те що аналізуючи політику двох лейбористських урядів Т. Блера і Г. Брауна і політика їх урядів щодо України мала спільну стратегічну основу та характеризувались послідовністю прагматизмом і підтримка поступової європейської та євроатлантичної інтеграції України. Обидва уряди розглядали внутрішні політичні і економічні перетворення головним чинником інтеграції у європейське суспільство та наближення України до НАТО та ЄС. Та як я уже зазначала лейбористські уряди утримувались від надання Україні чіткої перспективи членства в ЄС. Позиція Сполученого Королівства Великої Британії зводилась в цілому тільки до підтримки політики відкритих дверей для країн які провели реформи без зобов'язань щодо конкретних термінів вступу. Проте щодо євроатлантичних прагнень Британія залишалась однією із послідовних прихильників залучення України до структур НАТО надаючи технічну консультативну допомогу. Разом із цим Т, Блер і Г. Браун уникали у свої політиці політичного тиску на союзників розуміючи чутливість даного питання членства України у контексті позицій росії. Лейбористські уряди вбачали в нашій країні цей елемент європейської системи безпеки та певний бар'єр для поширення авторитарних впливів на східному напрямку а особливо актуалізувалося це питання у 2008р після подій в Грузії [74].

Тому загалом зміна лідерів уряду не призвела до істотних змін у зовнішньополітичних пріоритетах Великої Британії адже вона послідовно підтримувала суверенітет і європейський вибір України поєднуючи у своїй політиці стратегічну підтримку з вимогою внутрішньої модернізації країни.

Отже період урядування лейбористських урядів Т. Блера та Г. Брауна внесли свої корективи у розвиток українсько-британських відносин та їх еволюцію щодо прагнень України. Адже ми можемо простежити як за цей період Британія послідовно перетворювалась у прихильницю європейської та євроатлантичної інтеграції нашої держави. Тому позиція Лондона в цей період почала базуватися саме на поєднанні такої принципової підтримки демократичних реформ із прагматичною участю в процесах без пекової

економічної та інституційної співпраці. Лейбористські уряди розглядали Україну як ключового партнера Європи та визначали та підтримували її політичне наближення до НАТО і ЄС проте і визнавала право українського народу самостійно обирати свій зовнішньополітичний курс [75].

І загалом незважаючи на певні труднощі та певні розбіжності у баченні цього процесу українсько-британські відносини розвивалися хоча і мали в цілому змінний характер проте відбулося певне зміцнення цих відносин та відбувався ряд візитів зустрічей тобто розвивався живий політичний двохсторонній діалог та співпраця на усіх рівнях. Тому позицію Лейбористських урядів Тоні Блера та Гордона Брауна щодо відносин України - ЄС та НАТО в цілому була позитивною хоча дещо повільною та прагматично але схвально проте без надмірних обіцянок швидкого членства проте ця позиція поглиблювалась і розвивалась у майбутніх співпрацях що впливає на формування відносин та політичного діалогу в цілому Лейбористські уряди заклали певну основу та підґрунття для подальшої взаємодії Великої Британії з Україною так і України з ЄС та НАТО що підтверджує визнання європейського вибору України щодо інтеграції.

3.2. Підтримка євроатлантичних прагнень України урядом Девіда Кемерона 2010–2016 рр.

У 2010р у Великій Британії та Україні відбулися зміни політичних керівників у результаті виборів проте це зміна спочатку не вплинула на основний характер двохстороннього діалогу між Києвом та Лондоном. Адже у цю пору в Лондоні до влади прийшов уряд Девіда Кемерона який спочатку сформований в коаліції з ліберал-демократами. В цей час дещо посилилась активність політичної взаємодії виконавчої влади держав. Тобто з приходом до влади британський уряд продовжував політику своїх попередників а саме визнавав євроатлантичний курс України стратегічно-важливим а також

підтримувала співпрацю в межах комісії Україна – НАТО та надавав підтримку в секторах реформування [75].

Але одночасно в цей період Лондон був стриманим щодо заяв на рахунок членства України в НАТО особливим поштовхом для цього слугувало рішення В. Януковича про «позаблоковий статус» у 2010 р. Тому уряд Кемерона не просував далі питання ПДЧ та більше зосереджувались на програмах партнерства та підтримували розвиток оборонних можливостей України в межах співпраці з НАТО без політичного тиску [76].

Також у цей період відбувались і численні візити та зустрічі зокрема одним із них був у січні 2011 р в рамках Всесвітнього економічного форуму в Давосі відбулася зустріч Президента України та Прем'єр-міністра Великої Британії .

Зокрема у період з 2010–2012 рр. відбулося кілька візитів на рівні керівництва зовнішньополітичних відомств. Міністр закордонних справ України відвідав Лондон 6 вересня 2010 та 3 квітня 2012 року, а також були і інші візити.. Загалом під час візиту Міністра з питань Європи до Києва 13 жовтня 2010 р. заявив про принципову готовність уряду підтримати укладання угод про вільну торгівлю та асоціацію між Україною та ЄС що потребує від неї самої значного прогресу від проведення реформ [76].

Проте з часом ставлення до України почало змінюватись через президента та поширення корупції в країні. Лондон висловлював своє обурення та занепокоєння розвитком корупції, оскільки Британія підтримувала прозорість та боротьбу з цим явищем. Вони хотіли впровадження реформ, які сприяли б поверненню довіри до української влади, авторитет якої почав падати через це явище [77].

Але незважаючи на критику внутрішньої політики керівництва України Британія не виключала з боку британської сторони підтримки процесу поглиблення відносин Києва з ЄС та підготовки Угоди про асоціацію. Така політична позиція Британії у певній мірі відповідає політичній стратегії Європейського Союзу.

Іншим важливим питанням цього періоду було повернення України до президенсько-парламентської системи. Після приходу до влади у 2010 р. В. Януковича офіційну позицію Лондона було важко визначити адже він часто утримувався від коментарів стосовно внутрішньополітичних змін та реформ інших держав залишаючи за ними право вибору.

Проте можна відзначити певну політичну нейтральність, оскільки Велика Британія визнає суверенітет України та її право самостійно вирішувати питання політичної системи та її змін. Це також свідчить про підтримку демократії, зміцнення демократичних інститутів та процесів у світі.

Для Великої Британії та багатьох інших країн важливо, щоб політична система в інших країнах була стабільною та сприяла ефективному функціонуванню держави та розвитку економіки.

Варто також зазначити що у 2012 р. відбувався розвиток двохсторонніх відносин але вплив усіх минулих аспектів трохи сповільнив цей процес у 2012–2013рр особливо політичний діалог на найвищому рівні. Це сталося через оцінки процесів демократичного розвитку в Україні [77]

Крім того Велика Британія залишалася послідовним прихильником європейського курсу України зокрема підчас підготовки до підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом. У цей період сторони активно взаємодіяли в межах реалізації пріоритетів українського головування в Організації з безпеки та співробітництва в Європі зокрема щодо врегулювання тривалих конфліктів. У травні 2013р відбувся візит Міністра внутрішніх справ України до Лондона який був спрямований на підтримку процесу підписання Угоди про асоціацію з ЄС та узгодження питань із головуванням України в ОБСЄ [78].

У вересні 2013 року представник Великої Британії відвідав Україну з робочим візитом. Він зустрівся з Міністром закордонних справ, прем'єр-міністром та Главою Адміністрації Президента України. Під час цих зустрічей основна увага була приділена питанню підписання Угоди про асоціацію між

Україною та ЄС під час Вільнюського саміту «Східного партнерства» в листопаді того ж року [79].

Було обговорено шляхи активізації двостороннього політичного діалогу, зокрема на найвищому рівні, а також поглиблення торговельно-економічного інвестиційного співробітництва.

У кінці 2013 року в Україні сталися скандальні та трагічні події, спровоковані відмовою Януковича підписати Угоду про асоціацію з ЄС. Це призвело до початку Революції Гідності, втечі Януковича з країни і початку важкого 2014 року для України. Відмова президента В. Януковича у листопаді 2013 року підписати Угоду про асоціацію України з ЄС була негативно сприйнята у Великій Британії. Керівництво країни під час подій «Революції гідності» у листопаді 2013 – лютому 2014 року підтримало європейський вибір українського народу і закликала тодішній уряд України відновити курс на європейську інтеграцію [80].

Тому з початком російської агресії в Криму Велика Британія засудила дії росії та підтримав ініціативу про її виключення з ряду організацій. Зокрема із Великої Вісімки. Як було зазначено у шостій доповіді сесії яка проходила протягом 2014–2015рр Комітету Європейського Союзу Палати лордів щодо відносин між ЄС та росією Європейський Союз має чітко продемонструвати своє прагнення не допустити переростання конфлікту у щось більше що нагадувало б часи холодної війни і водночас змусити росію відповісти за свої дії.

Офіційний Лондон одним із перших виступив ініціатором впровадження санкцій ЄС проти росії та одним із перших висловив готовність надати фінансову та військово-технічну допомогу Україні [80].

Велика Британія однозначно підтримував підписання Угоди про асоціацію з ЄС політична частина якої була підписана у Брюсселі 21 березня 2014 р. Ця угода передбачала основну мету політичного співробітництва а також розвиток політичного діалогу між сторонами що сприятиме «поступовій конвергенції із

зовнішніх питань та питань безпеки для все більш глибокого залучення України до Європейської зони безпеки» (ст.4).

Тому одним із завдань політичного діалогу було визначено поглиблення співробітництва у сфері безпеки та оборони Пріоритетним було також питання діалогу а саме: недопущення конфліктів та антикризове управління регіональна стабільність нерозповсюдження зброї та ін..

Угодою також було передбачено розширення участі України у цивільних та військових опорицях ЄС (п.1 ст.10.). Але одночасно із цим текст містить загальні перспективи співпраці наприклад тільки вивчення потенціалу військового та технічного співробітництва що робить певною мірою доручення України до спільної зовнішньої та безпекової політики ЄС абстрактним [81].

Через це можна з упевненістю сказати що уряд Кемерона з 2014 р. був найактивнішим прихильником проведення санкцій та розширення східного флангу НАТО та масштабної допомоги Україні в сфері безпеки та оборони. Прем'єр міністр наголошував що безпека України є частиною безпеки Європи а російська агресія це глобальний виклик міжнародному праву. І також Британія підкреслювала що Україна має повне право на інтеграцію до європейських структур якщо цього прагне український народ.

Тому від початку російської агресії проти України Лондон активно виступав на підтримку територіальної цілісності. Велика Британія запровадила низку санкцій та обмежувальних засобів як в одноосібному порядку так і в межах міжнародної коаліції. Зокрема Велика Британія надавала всебічну допомогу та підтримку Україні на майданчиках міжнародних організацій активно сприяючи посиленню міжнародного тиску на росію та зміцненню безпеки нашої держави. Активність політичного діалогу простежувалась на високому рівні за уся історію двохсторонніх відносин.[80]

Початок 2014 р. був відзначений радикальною зміною у відносинах між Великою Британією та Україною. Незаконний референдум в Криму, а також початок російської агресії на Сході України і загострення ситуації з боку Росії навесні 2014 року змусили світ, у тому числі і Велику Британію, переглянути

російську зовнішню політику [81]. Велика Британія як і інші країни світу визнали цей референдум не дійсним і прирівняли його з анексією території, яка юридично належить іншій країні. А також загостренню сприяв нелегальний перехід на територію Луганської та Донецької областей в квітні 2014 р., який пояснювався захистом російськомовного населення.

Українське питання» стало більш актуальним з 2014 р. у зовнішній політиці Великобританії і є одним з основних пунктів розбіжностей з Росією. Згідно з звітом Палати громад щодо російсько-британських відносин, Велика Британія не повинна визнавати «незаконну анексію Криму», оскільки вона є одним з підписантів Будапештського меморандуму, який гарантує Україні суверенітет і непорушність кордонів. Також Велика Британія зацікавлена у встановленні активного українського порядку з Росією та Заходом. Це можливо лише у випадку, якщо Росія припинить свій «незаконний контроль» над Кримом, припинить підтримувати сепаратистів на сході України та дотримуватиметься міжнародного права [82].

З 2014 р. Сполучене Королівство надає значну технічну допомогу, спрямовану на внутрішні реформи, підтримку незалежних ЗМІ, ефективне врядування, подолання наслідків конфлікту, боротьбу з корупцією та підтримку розвитку української армії.

І як коментував російську агресію та підтримку України одразу після анексії Криму заявляв так «Ми повинні дати чіткий сигнал: незалежність і територіальна цілісність України мають бути цілком захищені та щоб їх поважали» Тому уряд Британії заявляв що «Вони не можуть допустити того щоб у Європі в ХХІ ст. сильніший загарбував території слабшого тому Британія стоятиме поруч з Україною» Ці заяви були озвучені на саміті ЄС у серпні 2014р [83].

Між тим у цей час у 2015 р постає питання Мінських угод які адресовані були російській стороні щодо вирішення українського питання але перші зустрічі не завершилися особливим прогресом.

Проте у 2015р прем'єр-міністр Великої Британії запевнив Президента України П. Порошенка проте що Велика Британія продовжуватиме санкційну політику щодо РФ у випадку якщо Мінські угоди не будуть виконуватися [84].

Загалом в 2015 р. за сприяння Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії було розгорнуто операцію Orbital яка була спрямована на підготовку українських військових за стандартами НАТО. Адже британські інструктори проводили тренування із саперної справи тактичної медицини логістики та планування операцій. Лондон підтримував реформи сектору безпеки і оборони допомагав розбудовувати систему стратегічних комунікацій.

Оголошуючи старт цієї місії міністр оборони М. Феллон наголошував на тому що Велика Британія допоможе Україні захистити себе ми розпочинаємо тренувальну місію щоб підсилити можливості українських військових» [85].

Тому упродовж двох років роботи програми військовий вишкіл отримали тисячі українських військових що стало одним із ключових чинників підвищення обороноздатності України в умовах тривалої російської збройної агресії.

У політичному сенсі уряд Д. Кемерона активно виступав за те щоб НАТО розширило свою допомогу Україні за допомогою усіх можливих політичних інструментів навіть якщо на той час питання членства не стояло на порядку денному.

Після того як Кемерон був переобраний на другий термін перед ним постало питання створення нової програми Національної Безпекової програми стратегії та оборони Це питання було викликане геополітичними змінами та рядом світових викликів які потребували перезавантаження. Тому ратифікація нової Національної Безпекової стратегії відбулося 22 листопада 2015 р.

За цією стратегією Д. Кемерон виділив кілька основних завдань насамперед це було спроба врегулювання збройної агресії росії проти України шляхом натиску санкціями російську сторону за допомогою закордонних партнерів. Уже на початку вересня 2015р Велика Британія відмітила що українська і російська сторони намагаються відтворити умови Мінських угод та

підкреслювався той факт що будь яка дія мала контролюватися третьою стороною а саме спостерігачами від ОБСЄ [85].

Згодом було зроблено заяву з боку Міністра закордонних справ Великої Британії в якій йшла мова проте що Велика Британія разом із партнерами продовжить санкційну політику щодо росії до повного виконання Мінських угод та виходу із окупованого Кримського півострова .

А ще уряд Великої Британії виразив свій намір допомагати Україні у питаннях відновлення її територіальну цілісність та суверенітет а також в сферах проведення реформ а саме модернізації армії боротьби з корупцією управління державними фінансами і повернення активів.

Уже на початку 2016 р. було проведено важливий для наших курс підготовки піхотних підрозділів ЗСУ розроблений за стандартами НАТО. За яким протягом двох тижнів інструктори Збройних Сил Великої Британії передавали свій досвід українським військовим за яким вони відпрацьовували тактику введення бою здійснювати охорону та оборону важливих об'єктів протидію диверсійно-розвідувальним групам а також важливим питанням обміну досвідом була тактична медицина [86].

А уже навесні між Україною та Великою Британією був підписаний новий договір у оборонній сфері який передбачав такі сфери співпраці як обмін інформацією щодо потенційних загроз участь у спільних навчаннях та навчальні програми підготовки особових складів ЗСУ та співпраця у сфері військової техніки [87].

Окрім цього у договорі зазначалося що Велика Британія планує розширити цю навчальну програму завдяки підготовці інструкторів що дозволить Збройним Силам України перейняти досвід у військовослужбовців Великої Британії [87].

Хоча певний період у політиці Великої Британії можна було простежити наявність певних елементів політики подвійних стандартів. Британія все ж підтримувала прагнення до свободи та євроінтеграції нашої країни . Тому варто зазначити що саме російська збройна агресія проти України показала

недосконалість стратегії європейської безпеки тому і була провалена політика Східного партнерства тому уряд Кемерона розробляв власну стратегію безпеки Європи через надання підтримки нашій державі.

Адже саме Велика Британія все ж таки залишалася основним партнером та союзником України у проведенні реформ захисту суверенітету від зовнішніх загроз та інтеграції західні міжнародні об'єднання.

Також в цей час вже поставало питання про Brexit і одним таким мінусом його стало саме підтримка ЄС умови Нідерландів щодо укладання додаткової Угоди про асоціацію з Україною в якій закладено норми про відсутність військової підтримки від Співтовариства [88]. Саме тому європейські еліти скористалися певними для асоціації України результатами референдуму в Нідерландах від 6 квітня 2016р. для чергового відтягування прийняття рішення щодо членства України в ЄС.

Проте все ж Британія може здійснювати вплив на східну політику Союзу як провідний європейський учасник НАТО та передова військово-технічна держава в Європі та стимулювати формування сприятливої позиції європейської спільноти щодо того аби поглибити інтеграцію української держави і допомогти їй у протистоянні проти російського агресора.

Але Велика Британія значною мірою теж є залежною від міжнародної політики США та регіональної та світової міжнародної кон'юктури Через це її політика щодо України буде залежати від низки факторів а саме від відносин США і рф та Лондона і Брюсселя і самої внутрішньої політики України.[89]

Тому Велика Британія і вважається одним із ключових послідовних партнерів України у реалізації її інтеграційних прагнень. Уряд Д. Кемерона виступив активним прихильником щодо того аби Євросоюз прийняв правильне рішення про запровадження антиросійських санкцій і виділення допомоги для України

І хоч уряд не давав конкретних обіцянок щодо швидкої інтеграції України до Альянсу НАТО однак послідовно підкреслював принцип суверенного вибору України та підтримувала поглиблення річного національного плану та

партнерство з НАТО. Наполягав на тому що російська агресія немає впливати та блокувати євроатлантичні прагнення України [89].

Тому після 2014р Велика Британія стала одним із найрішучіших країн які наполягали на покращенні обороноздатності що відповідало стратегії зміцнення Східної Європи.

Отже підсумовуючи даний пункт своєї кваліфікаційної роботи можна сказати що уряд Д. Кемерона відіграв значну роль у формуванні українсько-британських відносин та сприяв еволюції зміни позицій Великої Британії щодо євро та євроатлантичних прагнень України. Незважаючи на те що у 2010р позиція Великої Британії та її політика була виключно стриманою та прагматичною то починаючи із 2014р Сполучене Королівство перетворилося на одного із ключових союзників та партнерів України у підтримці її прагнень до свободи, незалежності та інтеграції до європейських структур та в питанні безпеки реформуванні армії та проти дії російській агресії

Тому період прем'єрства Д Кемерона можна вважати одним із ключових етапів у формуванні стратегічної підтримки України з боку Великої Британії у сфері євроатлантичної інтеграції. Попри те що на початку свого прем'єрства уряд був дещо обережним у своїх діях та обіцянках стосовно України протягом 2010-2013рр. Проте Британія залишалася стабільним партнером нашої держави адже наголошувала на тому що необхідно провести внутрішні реформування держави та дотримуватися євроатлантичних стандартів аби пришвидшити процес євро і євроатлантичної інтеграції України до європейських структур.

Позиція уряду Д. Кемерона базувалася на традиційних принципах британської зовнішньої політики а саме на підтримці державних демократичних перетворень верховенства права прозорого управління державою та модернізацією безпекового сектору що в подальшому мало би стати своєрідною основою для поглиблення взаємодії та співпраці України із НАТО [89].

А основні та кардинальні зміни у українсько-британських відносинах сталися уже після початку російської агресії проти України а саме після анексії Криму та початку війни на Сході у 2014р.

Тому що саме в цей час Велика Британія стала на шлях перетворення на найактивнішого партнера та своєрідного адвоката України у сфері безпеки.

Через це можна вважати що уряд Кемерона був одним із перших хто усвідомив масштабність цієї ситуації та необхідність у радикальних методах перегляду європейської політики та системи безпеки. Адже Лондон виступав за посилення та поглиблення санкцій проти РФ та підтримував консолідацію позицій ЄС і НАТО щодо стримування російської агресії а також він став одним із лідерів із забезпечення України допомогою у галузі оборони..

Також за час правління уряду Кемерона важливим здобутком політики можна назвати те що була створена та реалізована операція Орбіта яка заклала певний новий рівень двохсторонніх відносин у сфері безпеки

Тому протягом 2015–2016 рр. українські військові отримували підготовку за європейськими та євроатлантичними стандартами що впливало на бойові спроможності Збройних Сил.

Велика Британія стала ключовим партнером який поділився з Україною знаннями теорією та практикою необхідними для модернізації української армії та посилення стратегічної комунікації логістики та управління оборонними процесами.

І водночас із цим тогочасний британський уряд послідовно підтримувала прагнення України та її політичний курс щодо зближення з НАТО наголошуючи на тому що жодна третя сторона не має права обмежувати суверенний вибір України. Хоч і офіційні заяви британського уряду залишалися обережними щодо конкретних термінів щодо членства в НАТО. Адже активно просувався принцип відкритих дверей та виступали за розширення практичної співпраці та зміцнення оборонних інституцій України. Саме така позиція сприяла певній легітимізації євроатлантичного курсу на міжнародній арені та зміцнення її суб'єктності в системі європейської безпеки.

Загалом можна стверджувати що уряд Д. Кемерона зробив чималий внесок у трансформацію українсько-британських відносин з формату політичного партнерства в глибоке стратегічне співробітництво у сфері безпеки та оборони.

Лондон фактично перезапустив підходи до політики НАТО до зміцнення східного флангу Альянсу тому в цей час сформувалися нові якісні підходи нового якісного рівня партнерства та співробітництва що визначило характер українсько-британської взаємодії на наступний період [90].

Таким чином підсумовуючи можна сказати що уряд Д. Кемерона сприяла не лише підтримці євроатлантичних прагнень а й формуванню британського бачення України як ключового елемента європейської безпеки що сприяло подальшому поглибленню співпраці та партнерства у боротьбі за незалежність та територіальну цілісність. Адже як говорив сам Кемерон росія має знати що ціна агресії буде високою та Україна має отримати повну підтримку.

Зі схожими заявами виступали і Міністр Закордонних Справ Великої Британії який наголошував на тому що Велика Британія не визнає і ніколи не визнає не закону анексію Криму та підкреслював те що суверенний вибір України не може бути предметом торгу із третьою стороною.

Аналогічну позицію займав і міністр оборони Феллон адже він у 2014 р. стверджував що «Загроза яка зараз стоїть перед Україною є загрозою для всієї європейської безпеки» і тим самим цією заявою він підкреслив стратегічне місце України в британському безпековому баченні. Та впродовж свого головування уряд Кемерона наголошував на необхідності впровадження санкцій проти РФ говорячи про це так що «Європа не може повертатися до бізнесу як зазвичай поки росія порушує міжнародне право» та підкреслив що санкції мають бути певним механізмом стримування а не лише покарання [91].

Позиція щодо відносин Україна-НАТО у британського уряду така що вони завжди наголошували на тому що «двері НАТО залишаються відкритими для України» і лише Київ має право вирішувати власний напрям та вирішувати чи вона прагне членства в НАТО. Тому ці заяви можна вважати певними

дипломатичними сигналами які підтвердили українську суб'єктність у міжнародному безпековому середовищі

Британські посадовці неодноразово зазначали що Україна має принципову роль системі європейської стабільності адже майбутнє безпеки Європи залежить від того чи зможе Україна зберегти свою незалежність та суверенність а реформи це своєрідний ключ до зміцнення НАТО.

Тому протягом 2010–2016 рр позиції Великої Британії щодо прагнень України еволюціонувала від обережного реформо-орієнтованого партнера до найактивнішого і найпослідовнішого партнера та союзника України у євроатлантичному просторі. Коли риторика британських політиків була спрямована на недопустимість ревізії кордонів та праві нашої держави на власний стратегічний вибір і це все поєднувалось із конкретними програмами військової допомоги підтримки та дипломатичного захисту

Отже підсумовуючи можна стверджувати що уряд Д. Кемерона заклав певний фундамент нового якісного рівня українсько-британських двохсторонніх відносин партнерство яке з часом перетворилось на певний елемент регіональної безпеки. Адже саме в цей час Британія почала розглядати Україну не тільки як партнера а ще й як певний стратегічний фактор стабільності у Східній Європі та одну із ключових держав від стану якої залежатиме безпека всього континенту.

Тому політика уряду Кемерона відрізнялася рішучістю системністю та високим рівнем практичної допомоги що суттєво посолонило євроінтеграційний та євроатлантичний курс України та поглибило стратегічне партнерство між державами у сфері безпеки та оборони.

РОЗДІЛ 4. ДИНАМІКА ПІДТРИМКИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ЩОДО ЄВРО- ТА ЄВРОАТЛАНТИЧНИХ ПРАГНЕНЬ УКРАЇНИ В УМОВАХ BREXIT ТА ПРОТИДІЇ РОСІЙСЬКІЙ ЗБРОЙНІЙ АГРЕСІЇ.

Варто розпочати з того що українсько-британські відносини відзначалися тривалим і складним але і динамічним та конструктивним розвитком. Тому на мою думку потрібно прослідкувати та проаналізувати дану динаміку підтримки Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії євро та євроатлантичних прагнень України в умовах Brexit як основний компонент розвитку українсько-британських відносин. Тому аналізуючи політичні відносини між Україною та Великою Британією з 2016–2022 рр. можна відмітити їх конструктивний характер насиченість та результативність. Адже обидві сторони виявили виважений підхід до вирішення складних міжнародних проблем дотримання пунктів двохсторонніх угод та принципів міжнародного права у відношенні одна до одної.

Одним із пріоритетних завдань було корегування підходів до реалізації двохсторонніх політичних відносин відповідно до змін у зовнішній політиці України і міжнародних реалій а також розширення співпраці на багатосторонньому рівні .

Адже Brexit став безпрецедентним явищем для всієї об'єднаної Європи та грубим порушенням системного балансу, зумовленого безперервним розвитком євроінтеграційного процесу. Голосування Великої Британії за вихід з Європейського Союзу на референдумі в червні 2016 р. сколихнуло весь континент і поза його кордонами [91].

Рішення Великобританії щодо BREXIT підтверджує її бажання відновити свою колишню імперську історію до сучасного порядку» [92].

Україна залишається стратегічно пріоритетною країною для довгострокової безпеки, стабільності та процвітання континентальної Європи, що також відповідає інтересам Великобританії.

Тому що як я уже зазначала в попередньому розділі активна підтримка України Великою Британією розпочалася після Революції Гідності, а саме подій

2013–2014 рр., коли українці вимагали реформ і припинення корупції, а також подальшої незаконної анексії Криму та розпалювання поточного конфлікту на сході. Тому і BREXIT має певний вплив на українсько – британські відносини та їх подальший розвиток .

Крім того, Brexit у Великій Британії викликав турбулентність, що призвело до відвернення її від України та негативно вплинуло на інтенсивність контактів протягом останніх двох років. З позитивної точки зору, нова солідарність і досвід співпраці, набутий у 2014–2019 роках, дозволяють обом сторонам встановити нові стратегічні цілі [92].

Вторгнення Росії в Україну лише зміцнило переконання влади в Лондоні, що лише успішні внутрішні реформи гарантують, що нічого подібного не повториться в майбутньому.

На думку Великої Британії, ці зміни є можливістю побудувати нову основу для двосторонніх відносин. Кроки нового британського керівництва чітко вписуються у формулу «Британія виходить із ЄС, але не залишає Європу». Її можна навіть перефразувати: «Британія виходить із ЄС, але не забуває про Україну».

До 2016 р. Велика Британія була однією із складових частин ЄС яка підтримувала усі прагнення України щодо вступу в ЄС та НАТО обидві країни в цілому хоча і не виключно через призму НАТО та ЄС. Тому за таких умов вони і не прагнули поглибленої співпраці. Однак Brexit став стимулом для обох держав розвивати більш рішучі та цілеспрямовані двосторонні відносини в дипломатичній, розвідувальній, військовій та економічній сферах.

Вийшовши з ЄС, Велика Британія має можливість розглядати Україну виключно з точки зору оборони та безпеки у двосторонньому контексті, відокремленому від широкомасштабних європейських амбіцій щодо економічної інтеграції. Сполучене Королівство зацікавлене у захисті своїх власних інтересів і не прагне бути залежним від невизначеного європейського консенсусу, який часто блокує спроможність ЄС реагувати на кризи.

Крім того, держави мали спільні інтереси, оскільки вони обидві стали жертвами російської агресії..

Теоретично вплив Brexit на Україну матиме передбачувані наслідки. В рамках колективної відповідальності або методом відкритих переговорів.

Найочевиднішим наслідком Brexit для зовнішньої політики Великої Британії стало те що країна більше не буде брати участі у формуванні спільної політики з ЄС. Тому перед Лондоном постало завдання зберегти свій вплив та союзницькі відносини із країнами континентальної Європи передусім поглиблення двохсторонніх контактів та підтримання євроатлантичного партнерства водночас утверджуючи себе як одиночний центр впливу необмежений колективною волею Європейського союзу [92].

Прихильниками виходу з ЄС була запропонована концепція «Глобальної Британії» яка мала на меті оновити зовнішню політику Лондона маючи на меті зберегти та не допустити зниження міжнародного авторитету Великої Британії компенсувати втрати від подальшої не участі у формуванні спільної зовнішньої політики ЄС та створити умови для реалізації нових міжнародних ініціатив.

Адже Велика Британія залишається глобальним гравцем і після виходу з ЄС яка слідуватиме своїм власним національним інтересам як всередині країни так і за її межами.

Тому її уряд запевняв зовнішня політика Великої Британії не обмежуватиметься Європою тому для цього потрібно розробити нові підходи до регіонів і країн.

Загалом період виходу Британії з ЄС та становлення її як світового лідера вибудовуючи нову політику щодо міжнародних відносин став одним із найдинамічніших і складних для британської зовнішньої політики . Адже цей період знаменувався виходом із Європейського союзу політичною кризою еліт зміною урядів а також загострення безпекової ситуації в Європі через російську агресію проти України [93].

Теоретично вплив Brexit на Україну має очікуваний результат і може реалізуватися в рамках колективної відповідальності держав членів ЄС або

методом відкритих переговорів між Києвом і Лондоном. Водночас внутрішньополітичні процеси у Великій Британії ускладнили ці передбачувані підходи. Зокрема відставка міністра у справах Brexit Девіда Девіса та міністра закордонних справ на той момент Б. Джонсона спричинила певний дисбаланс у політичному складі уряду та засвідчили наявність певних суперечностей у політичній еліті щодо подальшої траєкторії руху щодо виходу із ЄС [93].

Тому такі кадрові зміни чинили певний тиск на британський уряд з вимогою чіткіше окреслити засади майбутньої зовнішньої та безпекової політики держави в умовах Брекзиту. Це і посприяло оприлюдненню так званих правил безпеки це стратегічні документи які регламентували політичну взаємодію та принципи участі Великої Британії у європейських та євроатлантичних структурах та рамки взаємодії із третіми країнами в тому числі із Україною.

Тим не менш на мою думку після Brexit політичні відносини між Великою Британією і Україною отримали новий стимул для поглиблення. І вихід Лондона із ЄС не матиме прямого негативного впливу на політичну складову двохсторонніх відносин оскільки британська підтримка суверенітету та територіальної цілісності України а також сприяння її євроатлантичним прагненням не залежали від членства Великої Британії в ЄС. [94]

І навпаки після Brexit Велика Британія отримала ширший простір для формування зовнішньої політики зокрема щодо країн Східної Європи. Це сприяє розвитку двохсторонніх партнерських форматів активізації політичного діалогу і укладенню нових угод спрямованих на зміцнення безпеки оборони та економічної взаємодії.

Великобританія наразі активно підтримує нашу країну, підтримуючи судову реформу та антикорупційні органи. Та працює над пом'якшенням наслідків конфлікту на сході України, наданням підтримки жертвам, боротьбою з гендерним насильством та сприянням розмінуванню.

У 2018–2019 фінансовому році Велика Британія надавала підтримку Україні в рамках Програми врегулювання суперечок.

У рамках чотирьох програм, що фінансуються Британською Радою в Україні: Фонд запобігання конфліктам, стабільності та безпеки (CSSF) – Фонд ефективного управління (GGF).

Двосторонній програмний фонд (BPF) – Міжнародний гуманітарний фонд Великобританії [94].

У національних інтересах Великої Британії – успішне впровадження реформ в Україні на основі принципів ефективного управління.

Тому Британія підтримала інтерес України до побудови сильної, прозорої, вільної від корупції держави з реформованою структурою уряду.

Очікується, що Велика Британія залишатиметься надійним партнером для України, а рівень і напрямки допомоги змінюватимуться залежно від економічних наслідків Brexit та розвитку відносин Великої Британії та ЄС.

Brexit ставив перед Україною певний виклик для створення нових форм інституційної взаємодії та співпраці між Сполученим Королівством Великої Британії та Україною. Для цього виникає потреба в новій угоді про підтримку та стратегічного та реформаторського керівництва українського парламенту. [94]

Тоді у рамках цього проекту працівники парламенту Голови Верховної Ради України отримують нові можливості для вдосконалення своїх знань та навичок.

Налагодження якісної тристоронньої комунікації між Україною, Європейським Союзом та Великою Британією залишатиметься стратегічним завданням для наших країн для вирішення спільних викликів і проблем які виникали в цей період. [94]

Проте відсутність певної пріоритетності українського ринку для зовнішньої торгівлі та інвестицій Великої Британії ускладнювало ситуацію та динаміку відносин в цілому.

Хоча для України важливо у цей період було якнайшвидше почати попередні переговори з Великою Британією (ще під час перехідного періоду або після Brexit без угоди), для України також було важливо розвивати

політичні відносини та створювати середовище, вільне від інвестицій і торгівлі. Успіх реформ в Україні, а також інші ризики [95].

У 2018 р. уряд Великої Британії запустив підтримку реформ через Фонд належного врядування, низку економічних програм, політичну реформу, НАБУ та економічну підтримку омбудсмена, гуманітарну допомогу та боротьбу з російською дезінформацією.

У цей період Велика Британія призупинила своє співробітництво з РФ зокрема через скандал пов'язаний із колишнім офіцером російської військової розвідки ГРУ С. Скрипалем який був отруєний нервово паралітичною речовиною російського виробництва разом із своєю дочкою у Солсбері через цей інцидент Британія почала висилати з посольств російських військових розвідників [95].

Після теракту в Солсбері особисті політичні контакти на найвищому рівні з Росією фактично припинилися.

Економічні відносини були здебільшого позбавлені політичних потрясінь, але не мав великого значення. Продовжувалися культурні, спортивні та освітні обміни. Але після ситуації на Керченському мості стосунки з РФ були розірвані. Тому варто зазначити що Велика Британія посилила свою підтримку розвитку ВМС України.[96]

А за цим також вона продовжила вводити низку заходів що до підтримки нашої країни у цій боротьбі ці заходи були направлені саме на модернізацію української держави щоб зробити її ефективною інклюзивною прозорою та спрямовану на підтримку армії.

Отже вихід Сполученого Королівства з ЄС дещо послабив позиції України у процесі її євроінтеграції та зміцнив певні проросійські сили. Проте, BREXIT відкрив можливості для поглиблення міждержавної співпраці на інших напрямках. Велика Британія є одним з основних міжнародних партнерів України у проведенні внутрішніх реформ, захисті суверенітету від зовнішніх загроз та інтеграції у західні міжнародні об'єднання.

Вийшовши з ЄС, Велика Британія має можливість розглядати Україну виключно з точки зору оборони та безпеки у двосторонньому контексті, відокремленому від широкомасштабних європейських амбіцій щодо економічної інтеграції. Сполучене Королівство зацікавлене у захисті своїх власних інтересів і не прагне бути залежним від невизначеного європейського консенсусу, який часто блокує спроможність ЄС реагувати на кризи. Після виходу з ЄС у січні 2020 р., Велика Британія розпочала розробку власної санкційної політики, спираючись на досвід тісної співпраці з іншими партнерами щодо європейських пакетів санкцій проти Росії впродовж останніх шести років.

Була підписана 8 жовтня 2020 р. під час візиту президента України В. Зеленського до Лондона, нова базова двостороння міждержавна угода яка вперше визнала стратегічний статус відносин обох держав. Так було встановлено торгівельні відносини тобто встановлений доступ до ринків двох держав що сприяє економічному зростанню .[96]

Виходячи з Brexit, Україна та Велика Британія змогли оновити та поглибити свої двосторонні відносини, зосередившись на питаннях, які раніше регулювалися в рамках ЄС. Це призвело до підписання Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство, що стало важливим кроком у розвитку відносин між країнами.

Після BREXIT Британія відвернулася від Європи та прагнула стати єдиним глобальним гравцем, який знайшов союзників.[97]

Однак війна в Україні може допомогти Британії налагодити нові відносини з колишніми партнерами.

Незважаючи на певний спад відносин після Брекзиту українсько-британські відносини все ж найшли шлях до покращення та розвитку двохсторонніх відносин співпраці та підтримки у боротьбі проти російської агресії .

Велика Британія проявляє зацікавленість у збільшенні інвестицій в українську економіку, оскільки шукає нові ринки для свого капіталу. У свою

чергу, Україна стає привабливим напрямком для британських інвесторів, що сприяє розвитку української економіки.

Brexit створив нові можливості для зміцнення відносин між Україною та Великою Британією в різних сферах, включаючи політику, економіку, оборону та культурну співпрацю.

Шукаючи нові можливості за межами ЄС, Великобританія знайшла в Україні важливого партнера.

Зміцнення цих відносин сприятиме стабільності та розвитку обох країн і створить міцну основу для подальшої довгострокової співпраці. Та посприяє розвитку динаміки українсько-британських відносин та підтримки євро та євроатлантичних прагнень України.

На відміну від інших європейських партнерів Києва сила та політичний вплив Лондона ніколи напряму не були пов'язані тільки з Європою і не базувалися тільки на ній. І тому Велика Британія ніколи не вважала головною метою європейську політичну чи економічну інтеграцію навіть у період членства ЄС [97].

Попри це Лондон завжди залишався прихильником Європи а саме її стабільності демократичних цінностей та принципів трансатлантичного альянсу які мають вагомим значення для незалежної України. Тому британська політика щодо нашої держави спиралась на певне розуміння того що Україна є важливим елементом ширшої євроатлантичної безпеки а підтримка її суверенітету відповідає довгостроковим інтересам Лондона.

Адже як і Україна Велика Британія виступає певним плацдармом тобто кордоном з Європою тому вона довгий час була своєрідним мостом для США та країн Європи завдяки спільній мові та історії. Тому Британія і підтримувала інтерес України до побудови сильної прозорої вільної від корупції держави з реформованою структурою уряду [98].

Тому Brexit ставить перед Україною певний виклик щодо створення нових форм інституційної співпраці між Україною та Великою Британією.

І крім цього Велика Британія у цей період оголошувала про великі фінансові пакети допомоги окремо від міжнародного фонду.

Велика Британія підтримувала і підтримує членство України в НАТО, і в умовах Брекзиту та протидії російської агресії також надаючи підтримку Україні на міжнародній арені, сприяючи посиленню санкцій проти Росії та залученню інших держав до підтримки українського суверенітету. Також дуже активно проводиться фінансова підтримка навчання військових та ін.[98]

Тому можна вважати що Brexit створив нові можливості для зміцнення відносин між Україною та Великою Британією в різних сферах включаючи політику економіку оборону культурну співпрацю та євроатлантичні і євроінтеграційні процеси та їх підтримку.

Адже шукаючи нові можливості поза межами ЄС Велика Британія знайшла в Україні нового важливого партнера. Зміцнення цих відносин сприятиме стабільності та розвитку обох країн і створить основу для подальшої довгострокової співпраці.

Тому на мою думку Brexit не послабив підтримку України Великою Британією а навпаки покращив та зміцнив її а також зробив опиративнішею та незалежною від рішень ЄС.

Зокрема, після Brexit Лондон продемонстрував політичну волю до розбудови окремого формату відносин із Києвом, що підтверджується укладенням двосторонньої стратегічної угоди 2020 р. [99].

Підтримка європейського курсу України реалізовувалась після брекзиту переважно на дипломатичному рівні через політичні заяви посилення економічної співпраці підтримку реформ та забезпечення стабільного партнерства поза рамками Європейського Союзу.

А набута уже після Brexit зовнішньополітична автономність дозволила Лондону посилити та прискорити свою допомогу Україні. Тому в результаті Велика Британія посідає провідне місце серед міжнародних партнерів як і у процесі наближення до ЄС так і на шляху до повноправного членства в НАТО.

Тому дана динаміка підтримки Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії європейських та євроатлантичних прагнень України в умовах Brexit засвідчує що відбулося збереження стратегічного характеру двосторонніх відносин та посилення британської зовнішньої політики щодо України [100].

Попри вихід із Європейського союзу Велика Британія не лише не зменшила свою участь у підтримці України а й навпаки переорієнтувала її на активнішу та більш гнучку двосторонню співпрацю

Адже з початком повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 р. росії в Україну багато європейських країн встали на сторону підтримки України та Велика Британія посіла одне із провідних місць серед країн які надали Україні допомогу.

Після виходу з ЄС Велика Британія в деякій мірі відвернулася від Європи і намагалася з найти нових союзників як одиночний глобальний гравець . Але події лютого 2022 р в Україні змінили плани Сполученого королівства Тому можна сказати що війна стала приводом до спроби об'єднання Європи налагодивши нові зв'язки з старими партнерами [101].

Ще нещодавно британські і європейські лідери вважали свої відносини антагоністськими переговори в яких зайшли в так званий глухий кут проте з початком повномасштабного вторгнення вони все ж заговорили про єдність . Війна все таки у певній мірі змогла об'єднати країни Заходу у боротьбі проти спільного ворога .

І основним лідером в консолідації Заходу щодо протистояння повномасштабному вторгненню росії в Україну стало саме Сполучене королівство Велика Британія та Північної Ірландії .

Як висловились основні лідери європейських країн О. Шольц та Б. Джонсон: Ми будемо активізувати нашу співпрацю на всіх рівнях ми повинні йти далі і надавати більше допомоги Україні [102].

Лондон твердо відмовився визнавати будь-які претензії росії на українські суверенні території Криму та Донбасу і завжди піднімав це питання на

міжнародному рівні, що стало важливою основою для розвитку міждержавної взаємодії.

Тому міждержавна співпраця між країнами Заходу та Великою Британією стала неминучою. І саме в цей час Британія змогла заробити для себе новий авторитет на міжнародній арені

Ще із 2021 р. у звітах про зовнішню політику уряду Сполучене королівство заявляло про прагнення стати країною яка була б здатна вирішувати проблеми та розділяти тягар із глобальною перспективою співпраці з іншими країнами.

І тоді ж у 2021 р. Велика Британія приєдналася до США щоб контролювати небезпечні переміщення російських військ вздовж українського кордону [101].

У цей період між країнами дещо зросла незважаючи на пандемію от як цей факт аргументував посол України у Великій Британії В. Пристайко « У Британії розуміють для чого їм потрібен такий друг як Україна в майбутньому. Так ми не найбільш потужна країна але ми розвиваємося» [102].

А у березні цього ж року була опублікована нова глобальна доктрина Лондона під назвою «Британія на конкурентні часи» в якій зазначалось що країна стримуватиме та перешкоджатиме усьому спектру загроз які походять від росії та продовжить усебічно підтримувати держави «Східного партнерства» у тому числі і Україну [103].

Наприкінці листопада 2021р за умов нарощування кількості російських військ на українських кордонах британська міністерка закордонних справ Великобританії Л. Трасс заявила про широку підтримку України [104].

Тоді уже 21 лютого 2022 р. США і ЄС почали вводити санкційну політику проти росії тоді ж до них і приєдналась Британія яка в подальшому не відставала від інших .

Велика Британія приєдналася до інших країн НАТО, які надають зброю Україні. 8 квітня було оголошено про новий пакет оборонної допомоги на 100 мільйонів фунтів стерлінгів на додаток до вже наданої військової допомоги на

350 мільйонів фунтів стерлінгів і гуманітарної допомоги на 450 мільйонів фунтів стерлінгів.

Розширення співпраці Великої Британії та Північної Ірландії з іншими країнами підчас війни в Україні дає вагомий поштовх до відновлення відносин між Сполученим Королівством та ЄС що дало змогу стати лідером який закликає до консолідації Заходу для спільної боротьби з ворогом.[104]

Варто сказати що наданий час дана ситуація впливає на світ в якому країни намагаються перебудуватися і консолідуватися відповідно до сьогоденних реалій. Тобто відбувся переломний момент переходу безпекової політики оборони в Європі

Британія брала активну участь у підтримці України та з перших днів повномасштабного вторгнення почала відігравати активну роль у цій підтримці та допомозі що є певною складовою спільних зусиль західного співтовариства.

Адже саме Лондон неодноразово виступав ініціатором ключових закликів до консолідації західних держав на підтримку України.

Та ще до початку повномасштабного вторгнення відбувся офіційний візит Л. Трасс до Києва підчас якого вона говорила про допомогу Україні та зазначила що Британія має за честь бути одним із ключових партнерів України та передачу оборонного озброєння та надання фінансової допомоги на підтримку енергетичних потужностей. А ще разом із очільником зовнішнього політичного відомства України Д. Кулебою було обговорено умови тристороннього британсько-польсько-українського союзу який мав об'єднати зусилля трьох країн щодо протидії російській загрозі та зміцненню європейської безпеки [104]. Проте із початком повномасштабного вторгнення даний союз дещо пригальмувався як формальний але набув матеріальних рис. Та була розвинена логістична співпраця до якої було залучено дві держави.

Від перших днів повномасштабного вторгнення РФ в Україну українсько-британський політичний діалог вийшов на новий високий та якісний рівень.

24 лютого 2022р прем'єр-міністр Б. Джонсон одним із перших провів розмову із президентом України та запевнив що Британія разом із союзниками

рішуче відповідатиме на неспровокований напад цитую « Зараз ми маємо чітку місію: в дипломатичному політичному економічному та зрештою у військовому плані – ця огидна і варварська авантюра В. Путіна має закінчитися провалом» [105].

Ще за час перебування на посаді прем'єр міністра Бориса Джонсона Британія висловила про свою готовність до відновлення ролі головного ретранслятора американських міжнародних інтересів. Адже на думку Б. Джонсона «такі дії Кремля – це напад на свободу і демократію у Східній Європі таї в усьому світі». Тому було важливо об'єднати свої зусилля у цій боротьбі.

Та активна участь Великої Британії у міжнародному протистоянні сучасній російській військовій агресії проти України відкрила нову сторінку в історії її зовнішньої політики та українсько-британських відносин. Безумовна та ефективна підтримка британців у боротьбі українського народу з жорстоким агресором є воістину неоціненною і створює великі перспективи для подальшої співпраці в напрямку відбудови України після війни. Міжнародні інтереси Великої Британії повністю сприяють цьому процесу.

Однак важливо також враховувати певні червоні лінії в динаміці та у міжнародній політиці Великої Британії, які визначаються її роллю в системі колективної безпеки Заходу та небажанням безпосередньо брати участь у бойових діях. Зокрема, британські війська не будуть воювати проти російської армії (за винятком окремих добровольців, які діють за власною ініціативою), якщо війна не перекинеться на територію країн НАТО і не набуде масштабів Третьої світової війни [105].

Проте після брекзиту і після початку повномасштабного вторгнення у Лондоні не схвалювали негайного вступу України в НАТО але і не виключали току можливість у невизначеному майбутньому. Це також обумовлює підтримку колективної позиції Альянсу щодо неможливості «закриття неба» над Україною для польотів російських бомбардувальників, а також відмову від

постачання військових літаків і танків, які можуть бути розцінені Москвою як прямий вступ країн НАТО у війну [106].

Водночас, у позиції Лондона щодо постачання важкого озброєння у 2022 р. відбулися суттєві зміни, зумовлені переходом війни у другу фазу та потребою підтримати контрнаступальні операції ЗСУ.

Тобто варто сказати що лідерство Сполученого Королівства у консолідації Заходу проявляється в декількох головних аспектах таких як політичне лідерство військова підтримка економічна та гуманітарна підтримка та інформаційна підтримка.

Лондон відзначився активною дипломатією щодо об'єднання союзників у протидії агресії. Це можна побачити коли згадати проте що Велика Британія організовувала на високому рівні зустрічі сприяючи формуванню єдиного фронту серед західних країн.

Також варто зазначити що британські лідери а зокрема прем'єр міністр Борис Джонсон, а згодом і Ріші Сунак постійно висловлюють підтримку Україні закликаючи світове співтовариство до посилення санкцій проти росії та надання більшої допомоги нашій країні.

А ще в липні 2022 р. Британія відзначила президента України премією ім. В. Черчилля за лідерство та боротьбу і це було показовим кроком який вказував на підтримку українського суверенітету та боротьбу за свободу та демократію.

24 серпня 2022 р. в Україну знову відвідав Б. Джонсон правда уже не в статусі прем'єр міністра під час цього візиту він заявив що «Те що відбувається зараз в Україні важливе для нас всіх. Саме тому я сьогодні тут Саме тому Велика Британія продовжить підтримувати наших українських друзів Я вважаю що Україна має перемогти і переможе у цій війні» [106].

Окрім візитів Б. Джонсон взяв на себе роль лідера з консолідації Європи та захист інтересів України. А також він ініціював створення альтернативного до НАТО союзу залучаючи до нього Естонію Литву Латвію Польщу та Україну.

Велика Британія також постачає нам із початку повномасштабного вторгнення в Україну постачає нам озброєння, яке є критично важливим для захисту українських земель а саме таке озброєння як ППО протитанкові системи та інше важке озброєння.

Також саме британські інструктори проводять військову підготовку наших військових до військових дій та ефективності на полі бою.

Економічне лідерство полягає в тому що були введені санкції проти РФ які були спрямовані на послаблення її економічної бази фінансування воєнних дій. Також можна простежити саме фінансову допомогу яка надається Україні у вигляді кредитів та грантів які мають стабілізувати економіку в умовах війни.

З початком повномасштабного вторгнення Велика Британія також прийняла численну кількість біженців та надала їм житло та соціальні виплати та надала доступ до соціальних послуг. Також до України надходять вантажі із гуманітарною допомогою з необхідними ресурсами для підтримки цивільного населення. А ще вагомим був жест здійснений на початку повномасштабного вторгнення здійснений королівською родиною на підтримку України а саме Єлизавета II надіслала грошову пожертву із особистих коштів Комітету надзвичайних ситуацій Великої Британії який допомагав українським біженцям [107].

І 10 травня 2022 р. Єлизавета у своєму традиційному зверненні заявила що «У ці складні часи її уряд відіграватиме провідну роль у захисті демократії та свободи в усьому світі включаючи продовження підтримки народу України» [107].

Також Сполучене Королівство веде активну боротьбу з дезінформацією підтримуючи інформаційну безпеку України та намагається забезпечити правдиве висвітлення подій в світі.

Лондон організував та організує підтримує різного роду міжнародні кампанії протидії російській агресії та підтримку України залучаючи до цього світову громадськість причому формуючи світову коаліцію з протидії російської агресії. Велика Британія однією з перших висловила готовність

надати гарантії безпеки Україні в ході підготовки проекту міжнародного мирного договору, який імовірно в перспективі може завершити війну.

Тому можна сказати що Велика Британія з гордістю продовжує відігравати життєво важливу роль у захисті України і вона повинна була враховувати особливі інтереси активи та навички союзників для допомоги у цій боротьбі. Британський прем'єр був першим світовим лідером який відвідав Україну підчас повномасштабного вторгнення в Україну коли він з неоголошеним візитом прибув до України 9квітня 2022р підчас якого було оголошено про допомогу у розмінуванні та надання бронетехніки та проти корабельних ракетних систем для ЗСУ [108].

Другий раз він відвідав Київ у червні 2022р і тоді Б. Джонсон запевнив українську сторону що Британія незважаючи на його відставку продовжуватиме допомагати Україні [109].

А уже 20 липня у своїй останій промові на посаді прем'єра та керівника уряду він дав пораду своєму наступнику: «триматися поряд із американцями захищати українців виступати за свободу і демократію всюди»

Певна нестабільність в світі особливо політичного середовища в Америці змусило західних союзників замислитись над тим яким чином забезпечити більшу послідовність і стійкість у взаєминах із цією глобальною наддержавою.

Тому у цьому контексті Велика Британія може відігравати важливу роль зміцнюючи довгострокову міжнародну підтримку процесу відбудови України що водночас слугуватиме кроком до посилення трансатлантичної єдності.

Велика Британія активно підтримувала і підтримує Україну на міжнародній арені, виступаючи за санкції проти Росії, а також надаючи військову та гуманітарну допомогу. Зокрема, британські військові навчання та консультації допомогли покращити оборонні здібності України у перші періоди протистояння.[108]

Певної динаміки розвитку підтримки Великої Британії щодо євро та євроатлантичних прагнень України в умовах Brexit та протидії російській

агресії досягло і економічне співробітництво хоча рівень торгівлі між державами був в цей період залишався помірним.

Саме у цей час все частіше збоку Великої Британії звучали заяви про підтримку українського членства в ЄС та НАТО акцентуючи на необхідності зміцнення демократичних прав людини в Україні .

Тому в цілому можна сказати що протидія російській агресії відіграла ключову роль у формуванні та зміцненні стратегічного партнерства між Україною та Великою Британією яке засноване на спільних цінностях інтересах і обов'язках перед міжнародною спільнотою.

А військова гуманітарна та економічна підтримка Великою Британією Україні після повномасштабного вторгнення сягнула майже 4 мільярди фунтів Велика Британія пишалася тим що вона є найбільшим постачальником військової допомоги Україні після США надавши 2,3млрд.фунтів стерлінгів у 2022 р. [109].

Лідерство Великої Британії у консолідації Заходу проти російської агресії в Україні є багатограним і охоплює політичну, військову, економічну, гуманітарну та інформаційну сфери. Завдяки активним зусиллям Лондона країни Заходу змогли об'єднатися та сформувати єдиний фронт для підтримки України, що сприяє її здатності протистояти агресії та відстоювати свою незалежність.

Хоча широкомасштабна агресія Росії проти нашої країни спричинила консолідацію поглядів і підходів політиків переважної більшості західних країн щодо необхідності перегляду системи регіональної політики та протистояння російській експансії, війна ілюструє проблеми збереження конфліктної взаємодії існуючих парадигм європейської безпеки та залишає питання про можливість формування нової ефективної комплексної системи регіональної безпеки в найближчій перспективі без остаточної відповіді.

Військова агресія проти України засвідчила, що стратегія європейської безпеки останніх двох десятиліть вичерпала себе. Європейський Союз не міг і не зробив і не захотів сформувати військовий потенціал, щоб гарантувати та

захистити свої власні міжнародні інтереси, провалили «політику Східного партнерства» [109].

Тому Велика Британія і намагається стати тим лідером який виступає за консолідацію Заходу для спільної боротьби проти російської агресії щоб покращити без пекову політику шляхом певних змін в цій політиці .

І саме коли політика східного партнерства потерпіла краху та стало відомо що Європейський Союз не такий могутній а більше він не наважується зробити для врегулювання конфлікту. Тоді лідери Сполученого королівства Велика Британія та Північна Ірландія запропонувала Україні Польщі та безпосередньо Лондону створити свій альтернативний союз який би працював ефективніше за ЄС у сучасних умовах

Велика Британія отримала можливість реалізувати власні лідерські амбіції в Європі у військово-політичній сфері через атлантичні структури.

Масштабне вторгнення російських військ в Україну 24 лютого 2022 р. без перебільшення став переломним моментом для так званої нової ери в міжнародній системі відносин [110].

Адже зважаючи на війну росії проти України Великобританія також отримала, можливість реалізувати свою оновлену концепцію глобального охоплення з прогнозом подальшого відновлення впливу в Європі, який був ослаблений в результаті Brexit. Тому Лондон взяв на себе роль першого офіційного союзника Києва в Європі, надаючи безпрецедентну військову підтримку потребам України.

Велика Британія повернулася до активної участі в європейському геополітичному просторі оголосивши у січні 2022 р. разом Україною та Польщею про формування нового регіонального об'єднання.

Цей альянс має значний потенціал для поступового залучення країн Центрально-Східної Європи Балкан та Туреччини до системи Балто-Чорноморської співпраці ініціативи «Трьох морів» і «Люблінського трикутника». За умови подальшої підтримки з боку Великої Британії та США тоді дане об'єднання змогло б трансформуватися у одне із найефектніших

інструментів стримування російського експансіонізму в Європі. Про актуальність цієї співпраці свідчить сама позиція Лондону адже як заявляв Міністр оборони Великої Британії «Оборона України – це оборона всієї Європи» [110]. Через це британська сторона вважала що розвиток цього альянсу здатний суттєво посилити міжнародні позиції України та сприяти її інтеграції до систем безпеки НАТО та ЄС. Адже як зазначалося у звіті який був опублікований Chatham House про те що «Україна дедалі більше стає ключовим елементом європейської стратегії стримування росії» [111].

Отже динаміка підтримки Сполученого Королівства Великої Британії щодо євро та євроатлантичних прагнень України в умовах Brexit та протидії російській агресії була різною Проте вона включала в себе підтримку політичну економічну військову гуманітарну та інформаційну сфери підтримки та активну позицію і зусиллям Британії Заходу вдалось об'єднатися для підтримки безпеки та незалежності.

Тому українсько-британські відносини після 2016 року пройшли значну трансформацію та прискорену еволюцію перетворившись із незначного усередненого партнерства на одних із активних союзників у Європі. Були досягнуті значні результати у сфері безпеки.

Тому що Британія надала Україні значну військову допомогу як у вигляді зброї так і навчання наших військових що зміцнило обороноздатність війська Тому і спільними діями двох держав та підтримці союзників і вдалося дати відсіч російській агресії в критичний момент саме на початку повномасштабного вторгнення в Україну в 2022 р.

І саме завдяки допомозі та участі Великої Британії було забезпечено непереривність та зростання взаємної торгівлі незважаючи на вихід Лондона із єдиного ринку ЄС. Був укладений ряд двосторонніх угод що допомогло адаптувати економічні зв'язки до певних умов та викликів які виникли після Brexit для Британії та викликів в умовах війни для України [111]

Адже британські інвестиції створюють основу для економічної підтримки для цього процесу і довгострокових вигод для співпраці обох сторін.

Якщо говорити про політичні аспекти співпраці то вони відрізняються високим рівнем довіри країн одна до одної та взаємної підтримки адже британський уряд на всіх світових майданчиках відстоює суверенітет і вибір України європейського шляху. А Україна в свою чергу розглядає Велику Британію як одного з найголовніших союзників.

Динаміка підтримки українсько-британських відносин після брекзиту показує як спільні цілі та виклики можуть об'єднати держави навіть за умови якщо одна з цих держав змінює своє місце в міжнародній системі.

Тому аналізуючи динаміку розвитку еволюції підтримки євро та євроатлантичних прагнень України в умовах виходу Сполученого Королівства Великої Британії зі складу ЄС та російської збройної агресії проти України можна зазначити і відстежити те що відбулась значна трансформація зовнішньої політики у межах якої Україна займає ключове місце як головний стратегічний партнер Великої Британії у Східній Європі.[112]

Через це можна вважати що Brexit не послабив а навпаки посилив та показав потребу у поглибленні та зміцненні двостороннього діалогу та відносин між державами який був би здатним зміцнювати європейську безпеку .

Тому у цьому контексті Україна сприймалася як певний форпост у стримуванні російського ревізіонізму про цей момент зазначалося у урядовій стратегії Глобальна Британія.

А сам Брекзит став своєрідним каталізатором для поглиблення партнерства і співробітництва Адже Лондон отримав можливість маневрувати поза рамками загальної політики ЄС та це дало йому змогу шукати та формувати власний підхід до українського питання та ґрунтувався на реальному зважуванні загроз які походили від російської сторони.

Тому як зазначала Т.Мей що « безпека Європи не мислима без стабільної та незалежної України» тому це і свідчило про стратегічну сталість британського інтересу та підтримки українського напрямку.

Отже можна простежити той факт що в період з 2016-2021pp відбулося поступове та системне посилення політичної військової і дипломатичної

підтримки України. Відбулося розширення операції Орбіта та відбувалися різного роду візити та зустрічі в 2018р була робоча зустріч президента України і прем'єр міністром Великої Британії Т. Мей Великої Британії в рамках Брюссельського саміту НАТО а пізніше і в рамках Мюнхенського безпекового форуму та інші вагомні зустрічі які вплинули на розвиток двохсторонніх відносин між державами.

Також була укладена та підписана Угода про політичне співробітництво вільну торгівлю та стратегічне партнерство у 2020р.

Відбувалося розроблення безпекових програм та формування нових форматів взаємодії стали певним фундаментальним елементом британської стратегії стримування російської агресії

А події 24 лютого 2022 стали тією самою точкою зміни динаміки та спричинили перегляд політики не тільки політики НАТО та ЄС але і самої Великої Британії в результаті чого вона зайняла лідерські позиції у санкційній та військово-технічній підтримці України. І Лондон був одним із перших хто надав Україні протитанкові комплекси NLAW а згодом і далекобійні ракети та важке озброєння [113].

Як зазначав прем'єр-міністр Великої Британії Б. Джонсон у квітні 2022р « Україна не повинна і не може впасти її перемога – наша спільна стратегічна мета» Така позиція стала основою для формування нової британсько-української безпекової парадигми [114].

Тому Сполучене Королівство Великої Британії відіграло вагомну роль у формуванні коаліції міжнародної підтримки України в 2022 р. Та просувала жорстку санкційну політику та займалося розбудовою довгострокових механізмів гарантування безпеки.

Через це британський уряд часто наголошував на потребі зміцнення обороноздатності України та її інтеграцію у євроатлантичні структури І як зазначав міністр закордонних справ Великої Британії : « Майбутнє України – в НАТО і Сполучене Королівство над тим щоб це стало реальністю [115].

Таким чином динаміка підтримки Великої Британії щодо євро та євроатлантичних прагнень України в період із 2016–2022 рр. набула чіткої стратегічної спрямованості.

Та характеризувалася переходом від політичної підтримки до повномасштабного оборонного партнерства та усвідомленням України як критичного елемента європейської і міжнародної безпеки .

А також простежувалась необмежена готовність до розгортання довгострокових безпекових механізмів та стабільністю і неперервністю політики незалежно від змін урядів і внутрішньополітичних потрясінь.

Ця динаміка сприяла баченню України як повноправного члена євроатлантичної та європейської спільноти .

Тому підсумовуючи зазначу що в умовах Brexit і російської агресії Сполучене Королівство сформувало певну нову унікальну модель відносин з Україною яка поєднувала в собі елементи двостороннього стратегічного партнерства військово-технічного співробітництва та політичної підтримки європейського та євроатлантичного курсу. Британський чинник став одним із визначальних у зміцненні обороноздатності України та формуванні системи безпеки Європи де Україна виступає не лише об'єктом підтримки а й як ключовий партнер у забезпеченні миру та стабільності.

ВИСНОВКИ

Отже у своїй кваліфікаційній роботі я дослідила еволюцію зміни позицій Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії щодо євро та євроатлантичних прагнень України 1994–2022 рр. А саме від моменту встановлення дипломатичних відносин та підписання Будапештського меморандуму у 1994 р до періоду безпекової кризи спричиненої російською агресією у 2014–2022 рр.

Тому аналіз історичних дипломатичних правових та аналітичних джерел дає змогу комплексно охарактеризувати тенденції британської політики щодо України та виявити чинники які визначали її зміст та динаміку. І історіографія демонструє наявність значного масиву літератури щодо європейської інтеграції України і частково елементи еволюції позицій Великої Британії що є вагомим для даного дослідження адже дає змогу простежити цей процес самостійно і розкрити актуальність даної теми.

А джерельна база дозволила з'ясувати та дослідити усі аспекти двохсторонніх відносин внутрішні мотиви прийняття рішень та особистісну взаємодію між лідерами країн і різнотиповість джерел дало мені змогу об'єктивно дослідити це питання та проаналізувати динамічність цієї еволюції та розвитку відносин. Цього достатньо, щоб зробити висновок, що історіографія та документальна база, про яку йдеться, відіграє важливу роль. А джерельна база є складовою частиною і історіографії адже вони тісно зв'язані адже саме вони є складовими елементами наукової розробки яка досліджує українсько-британські відносини скрізь роки.

І на початковому періоді українсько-британських відносин простежується те що він був досить стриманим та обережним безпосередньо з боку Сполученого Королівства Велика Британія і основними причинами цього стану можна назвати те що Британія тай світ в цілому традиційно з обережністю ставились до новостворених незалежних держав. А ще встановлено що саме цей час Велика Британія Сприймала Україну насамперед через призму регіональної безпеки та нерозповсюдження ядерної зброї та формування нової європейської системи безпеки підчас геополітичних змін у світі

Важливим чинником міжнародної суб'єктивізації України стала підтримка Великої Британії її незалежності та територіальної цілісності а також розширення та реформування секторів економіки та безпеки.

Також була визнана потенційна роль України у геополітичного становища України як буферної держави між Заходом то росією. Проте в цей період ще не розглядали нашу державу як потенційного та повноправного європейського чи євроатлантичного партнера. Тому позиція Великої Британії щодо геополітичного статусу України та її зовнішньополітичних пріоритетів у 90х рр. XX ст. спочатку була неоднозначною та обережною але згодом ситуація покращилась і Сполучене Королівство зрозуміло важливість геополітичного становища України та прагнення її до європейської інтеграції що в подальшому почали підтримувати її прагнення до Європи та їх співпраці оскільки саме Британія виступала за розширення ЄС на Схід. Початковий період українсько-британських відносин визначив позицію щодо прагнень України яка спочатку була обережною та стримаю у певній мірі і спостережливою але згодом вона набирала активного розвитку співпраці спираючись на геополітичні зміни які сприяли цьому процесу та довелось переглянути цю політику щоб в подальшому відбувалися вагомні та якісні зміни що до партнерства та співпраці двох держав з метою інтеграції у європейські структури.

Тому мені вдалося виконати поставлені мною завдання а саме дослідити стан наукової розробки та окреслити міжнародну ситуацію у якій відбувалося формування уявлень щодо зовнішньополітичних позицій Великої Британії щодо України після 1991р. а також проаналізувати вплив Будапештського меморандуму 1994 р та яку роль у цьому відіграло Сполучене Королівство і можу сказати що цей меморандум в подальшому і посприяв розвитку дипломатичних відносин між державами.

А уже з 2000-х рр. позиція Великої Британії щодо прагнень України набуває нового характеру адже за час правління лейбористських урядів Тоні Блера та Гордона Брауна британська політика набула прагматичного та стратегічного характеру Тому що простежує ця що Лондон поступово почав

проводити переорієнтацію своєї політики на підтримку демократичних процесів та ринкових реформ і сприяла модернізації політики України та схвальна позиція щодо зближення з ЄС та НАТО.

А події в Україні в 2004 р., а саме помаранчева революція стала певним переломним моментом який зміцнив переконання британського уряду у важливості українського народу у європейській безпеці і саме у цей час початку 2000х рр. з'являються офіційні заяви про визнання права України на вступ до НАТО та важливість її інтегрування в Європейський Союз та простір. Таким чином, розширення ЄС та Помаранчева революція сприяли поглибленню відносин між Україною та Великою Британією через співпрацю та підтримку демократичних та євроатлантичних цінностей.

Помаранчева революція однозначно показала західному світу європейські прагнення нашої країни.

Британська підтримка засвідчила зміну сприйняття України як буферної зони до потенційного партнера та союзника у системі євроатлантичної безпеки. Східне розширення ЄС та події Помаранчевої революції сприяли суттєвий позитивний вплив на підтримку та збереження відносин. Адже це сприяло поглибленню політичного економічного культурного співробітництва між двома державами відкривши для них нові перспективи для подальшого партнерства та розвитку відносин.

Проаналізувавши політику двох лейбористських урядів Т. Блера і Г. Брауна я дійшла до висновку що політика їх урядів щодо України мала спільну стратегічну основу та характеризувались послідовністю прагматизмом і підтримкою поступової європейської та євроатлантичної інтеграції України. Обидва уряди розглядали внутрішні політичні і економічні перетворення головним чинником інтеграції у європейське суспільство та наближення України до НАТО та ЄС. Позиція Сполученого Королівства Великої Британії зводилась в цілому тільки до підтримки політики відкритих дверей для країн які провели реформи без зобов'язань щодо конкретних термінів вступу. Проте щодо євроатлантичних прагнень Британія залишалась однією із послідовних

прихильників залучення України до структур НАТО надаючи технічну консультативну допомогу.

І загалом незважаючи на певні труднощі та певні розбіжності у бачені цього процесу українсько-британські відносини розвивалися хоча і мали в цілому змінний характер проте відбулося певне зміцнення цих відносин та відбувався ряд візитів зустрічей тобто розвивався живий політичний двохсторонній діалог та співпраця на усіх рівнях. Тому позицію Лейбористських урядів Тоні Блера та Гордона Брауна щодо відносин України - ЄС та НАТО в цілому була позитивною хоча дещо повільною та прагматично але схвально проте без надмірних обіцянок швидкого членства проте ця позиція поглиблювалась і розвивалась.

А уже діяльність уряду Д. Кемерона протягом 2010–2016 рр. відзначилась певним зростанням уваги до безпекових ризиків які виникали у Східній Європі що зумовило посилену підтримку українських реформ та євроатлантичного курсу. Британська позиція після 2014р стала однією з жорстких у Європі. Тому що Лондон рішуче засудив анексію Криму та виступив за посилення санкцій проти росії та були розгорнуті масштабні програми військової підготовки ЗСУ та було започатковано операцію Orbital I саме в цей період Велика Британія остаточно визнала Україну як ключового партнера у протидії російській агресії.

Уряд Д. Кемерона заклав певний фундамент нового якісного рівня українсько-британських двохсторонніх відносин партнерство яке з часом перетворилось на певний елемент регіональної безпеки. Адже саме в цей час Британія почала розглядати Україну не тільки як партнера а ще й як певний стратегічний фактор стабільності у Східній Європі та одну із ключових держав від стану якої залежатиме безпека всього континенту.

Тому політика уряду Кемерона відрізнялася рішучістю системністю та високим рівнем практичної допомоги що суттєво посолонило євроінтеграційний та євроатлантичний курс України та поглибило стратегічне партнерство між державами у сфері безпеки та оборони.

Тож мені вдалося дослідити зміни позицій Сполученого Королівства Великої Британії щодо прагнень України після 2014 р., а також мені вдалося простежити особливості діалогу між Києвом і Лондоном де вдалось дійти до висновку що зміни політичного керівництва в Україні та Великій Британії після національних виборів 2010 року не вплинули на принциповий характер двостороннього діалогу між Києвом і Лондоном. Продовжувались активні політичні контакти керівництва обох держав. В ході цього діалогу було висвітлено питання щодо ставлення до корупції. І я помітила, що Британія обурювалася і висловлювала своє невдоволення корупцією, а також намагалася керувати владою для ефективної боротьби з нею шляхом проведення реформ, які сприяли б підвищенню довіри до української влади.

Також мною було проаналізовано роль Великої Британії в підтримці України в контексті російської збройної агресії. І ця роль у підтримці є ваговою своєчасною та дуже потрібною та багатограною .у вигляді допомоги економічної військової гуманітарної та іншого роду підтримки наданої від Лондона Україні.

Мені вдалось дослідити еволюцію зміни позицій українсько-британських відносин під час Brexit та його вплив на українсько-британські відносини.

Brexit здійснив вагомий вплив на українсько-британські відносини в політичній економічній та військовій сферах адже Британія незважаючи на свій вихід із ЄС залишається основним партнером та союзником у цій боротьбі проти російської агресії.

А період після Brexit а саме тоді коли Велика Британія опинилася уже поза межами ЄС почала активно формувати власну глобальну зовнішню політику тому Україна стала одним із пріоритетних напрямів британської стратегії що проявлялося у підписанні нових двохсторонніх угод та розширення оборонного співробітництва та розвитку торгівельно-економічних відносин та нарощуванні військової допомоги . Це свідчить проте що вихід Британії із ЄС не послабив а значно посилив її підтримку України як важливого партнера.

Лондон із самого початку повномасштабного вторгнення в Україну показав свою готовність допомагати Україні і закликати світ до консолідації світу адже якщо цього не зробити агресор не зупиниться і піде війною на інші країни.

Тому саме Велика Британія взяла на себе роль лідера який намагається зміцнити свої позиції в світі та знайти нових союзників та зміцнити свої позиції і досягти своєї мети та стати глобальним лідером з безпеки та покращити міжнародні двосторонні відносини як з Україною так і країнами заходу.

Та саме в умовах повномасштабної російського вторгнення Велика Британія започаткувала нові формати багаторівневої співпраці від підготовки військових до участі у відбудові українських регіонів. Британська політична риторика пройшла еволюцію від підтримки до відкритого сприйняття стратегічної необхідності членства України в НАТО що стало ключовим елементом нового підходу до континентальної безпеки.

Таким чином динаміка підтримки Великої Британії щодо євро та євроатлантичних прагнень України в період із 2016–2022 рр. набула чіткої стратегічної спрямованості. І умовах Brexit і російської агресії Сполучене Королівство сформувало певну нову унікальну модель відносин з Україною яка поєднувала в собі елементи двостороннього стратегічного партнерства військово-технічного співробітництва та політичної підтримки європейського та євроатлантичного курсу. Британський чинник став одним із визначальних у зміцненні обороноздатності України

Тому у підсумку результатів моєї кваліфікаційної роботи мені вдалося дослідити еволюцію зміни позицій Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії щодо євро та євроатлантичних прагнень України протягом 1994–2022 р. І побачила певну динаміку зміни цих позицій адже ця еволюція була складною тому що вона пройшла шлях від обережної підтримки й прагматичної співпраці до оборонного союзництва та політичного партнерства. Велика Британія позитивно реагувала на прагнення України інтегруватися європейські структури через це вона реагувала на трансформаційні процеси у

міжнародній системі та агресивну політику російської сторони та все більше усвідомлювалась важливість України у стратегічному плані.

Зрештою Сполучене Королівство відстоювало право України на самостійний цивілізований європейський рівень підтримуючи її суверенітет та територіальну цілісність та сприяла реалізації її євроінтеграційному та євроатлантичному курсу.

Новизною моєї роботи є комплексний аналіз британської політики щодо нашої країни в широкому часовому періоді та узагальнені її тенденцій розвитку визначені основних чинників впливу на ці відносини та їх еволюцію стратегічного партнерства. Тому мені вдалось досягти поставленої мети та завдань даного дослідження. А отримані результати можуть бути основою для подальшого дослідження сучасної британської зовнішньої політики та процесів європейської безпеки та подальших перспектив інтеграції України в НАТО та ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Грубінко А. В. Велика Британія в системі Європейської зовнішньої безпекової політики 1990–2016 рр. Тернопіль 2017 с 540
2. Черінько І. Українсько-британські відносини: історія та сучасність. Наук. зап. Ін-ту політ. і етнонац. дослідж. 2009. Вип. 43. С. 313–321.
3. Грубінко А. В. Баглай Н. Історичний шлях українсько-британських відносин (до 30-річчя стратегічного партнерства) // Український історичний журнал.2022. С. 206–219.
4. Гром К. Основні тенденції українсько-британських відносин на початку 2000-х років Київ С.29-35
5. Політичні відносини між Україною та Великою Британією Сайт посольства України у Великій Британії <https://uk.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/881-ukrajina-velika-britanija/592-political-issues-between-ukraine-and-great-britain> (дата звернення 29.11.25)
6. Стужук Ю. П. Співробітництво України та Великої Британії в умовах російсько-української війни Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень 2022. № 2(75), С.. 135–140
7. Грубінко А. В. Міжнародна роль Великої Британії в умовах російсько-української війни // Наукові заходи Юридичного факультету ЗУНУ. 2022. С. 293–299.
8. Будко М Вплив Брекзиту на політичні відносини між Україною і Великою Британією (Крос-Медійний аспект) Вісник Прикарпатського університету. Політологія.2019 Випуск 13, С191-193
9. Сторожук Р. І., Іваницька О. П. Вихід Великобританії з ЄС (за матеріалами щотижневика «Дзеркало тижня»). Вісник СНТ Вінниця 2018 Вип10. Том 1 С. 72–75.
10. Черінько І. П. Українсько-британські відносини: сучасний стан, проблеми, перспективи: студентська координата. Київ 2005. С 4–5 .
11. Грубінко А., Буглай Н. Парадигми європейської Безпеки у зовнішній політиці Франції, Німеччини та Великої Британії (2014–2022 рр.) Український історичний журнал 2023 №6 С. 268–284.

12. Коваль О. Несподіваний Brexit: Європа сама вказала Великій Британії на двері. Дзеркало тижня. 2016. № 24. С. 5–7.
13. Неприцька Т. І. Вплив виходу великої Британії з ЄС на інтеграційні процеси в Європі. Вінниця 2017. С. 35-37
14. Орлик В. Тенденції формування зовнішньополітичного курсу Великої Британії після Brexit. Європейські історичні студії 2021 №18 С.38–51.
15. Яковюк І. В. Brexit: причини і наслідки британського референдуму. Європейська інтеграція в контексті сучасної геополітики Харків, 2016 р. Харків, 2016. С. 25–29.
16. Грубінко А.В. Криза системи європейської безпеки в умовах російсько-українського конфлікту: стратегічні підходи та інтереси Великої Британії // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки: Міжвідомчий збірник наукових праць 2015. Вип. 24. С. 232-250
17. Савін С. Л. Потенціал українсько-британського партнерства та можливості його реалізації у процесі європейської та євроатлантичної інтеграції // Стратегічні пріоритети. 2008. №1. С. 182–189
18. Підписано українсько-британську рамкову угоду, яка посилить ВМС // Мілітарний. 13 листопада 2021. URL: <https://military.com/uk/news/pidpysano-ukrayinsko-brytansku-ramkovu-ugodu-yaka-posylyt-vms/> (дата звернення 29.11 2025)
19. Попко В. Є. Юридичний зміст «Brexit» та його перспективи для України. Міжнародне право. 2016. № 5. С. 201–204.
20. Сталовєрова Г. В. Особливості перемовин щодо членства Великобританії в ЄС. Вісник МДУ. 2016. Вип. 15. С. 313-322.
21. Супрунова І., Бойчук Д. Наслідки Brexit для Європейського Союзу та Великої Британії. Молодий вчений. 2019. № 11(75). С. 63-65.
22. Копііка V.V. Velykobrytaniia u Yevropeiskomu Soiuzi: ochikuvannia ta naslidky. Naukovyi visnyk Dyplomatychnoi akademii Ukrainy. 2021. № 5. Р. 169–176.

23. Яковюк І. В. Правові основи інтеграції до ЄС: загальнотеоретичний аналіз. Харків 2015. С. 266-312.

24. Українська дипломатична енциклопедія Київ Т. 1. 823 с.

25. Українські біженці в Англії. // Європейська правда. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/03/17/7136154/> (дата звернення 29.11.25)

26. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами (Угоду ратифіковано Законом № 237/94-ВР (237/94-ВР) від 10.11.94). // Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text (дата звернення 29.11.25)

27. Стан та перспективи розвитку відносин України та Великобританії. Аналітична записка. // Національний інститут стратегічних досліджень. <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosini/stan-ta-perspektivi-rozvitku-vidnosin-ukraini-ta-velikobritanii> (дата звернення 29.11.25)

28. Крушинський В. Ю. Великобританія в європейських інтеграційних процесах: дис... д-ра політ. наук: 23.00.04 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2004 С.

29. Грубінко А. Шлях до брексіту: суспільно-політичний вимір участі Великобританії у процесах європейської інтеграції. Український історичний журнал. 2019. №6 С,127-139

30. Кибіч Я. Особливості британського підходу до процесу європейської інтеграції. Міжнародні відносини: історичні етапи, процеси, виклики. Чернівці 2019. № 40. С. 58- 66.

31. Стратегія Британії та план України. Києву потрібна підтримка Лондона. - Демченко О. // LB.ua. URL: https://lb.ua/world/2021/03/24/480502_strategiya_britanii_plan_ukraini.html (дата звернення 29.11.25)

32. Ukrainians in the United Kingdom. URL: <https://www.ukrainiansintheuk.info/eng/01/ukraineuk-e.htm> (дата звернення 29.11.25)

33. Johnson, B., Beyond Brexit: A Global Britain. Foreign Secretary Speech at Chatham House, London, 2 December 2016 [Electronic Resource] / Boris Johnson // Foreign, Commonwealth & Development Office. The website for the UK government. – Mode of Access:

<https://www.gov.uk/government/speeches/beyond-brexit-a-global-britain> (дата звернення 30.11.25)

34. . Oliver T. Special relationships in flux: Brexit and the future of the US–EU and US–UK relationships / Tim Oliver, Michael J. Williams // International Affairs. – 2016. – Vol. 92(3). –P.547–68.

35. Україна не просить нічого, окрім миру. Джонсон уточнив, яку допомогу Британія надає Києву. НВ.10 лютого 2022. <https://nv.ua/ukr/world/geopolitics/agresiya-rf-dzhonson-utochniv-yaku-dopomogu-britaniya-nadaye-kiyevu-ostanni-novini-50215705.html> (дата звернення 29.11.25)

36. В. Горак «Помаранчева революція» в Україні: концепції, інтерпретації, оцінки// Історіографічні дослідження в Україні НАН України . Київ 2016 Вип.26 С 439.

37. А. Грубінко Європейська політика Великої Британії в контексті проблем та перспектив розвитку СЗППБ ЄС (2010-2014 рр.). Запоріжжя 2014 С 175–181

38. А.Грубінко «Лісабонський договір та юридичне закріплення спільної зовнішньої політики і політики безпеки ЄС» Юридичний журнал 2010 Вип.7 С. 33–35

39. А. Грубінко Міжнародна роль Великої Британії в умовах російсько-української війни Тернопіль 2022 С. 293–299

40. А. Грубінко Вплив Великої Британії на реформування зовнішньої політики й політики ЄС на етапі прийняття Лісабонського договору (2006-2009 рр.) Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Луцьк 2017 вип. 4. С.108–113.

41. . А. Гальчинський. Помаранчева революція і нова влада. Київ, Либідь, 2005. С. 6–11.
42. Українська дипломатична енциклопедія: Київ 2004. Т. 1. С. 760
43. І. Черінько Відносини України з Великою Британією в контексті європейської інтеграції Український соціум 2009 С 154–159
44. Дорош Л., Мущенко Я. Вихід Великобританії зі складу Європейського Союзу: наслідки для Північної Ірландії. Львів. 2018. С. 1-46
45. Кибіч Я. Особливості британського підходу до процесу європейської інтеграції. Міжнародні відносини: історичні етапи, процеси, виклики. 2019. № 40. С. 58
- 46 «Як світ реагує на російський напад на Україну?» // BBC News. 2022. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-60516062> дата звернення (29.11.25)
47. Закон України «Про ратифікацію Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії і Північної Ірландії 2020.
48. Іванець О. Місії Orbital в Україні: навчання з індивідуальної підготовки за новітніми методиками. АрміяInform. 17 червня 2021. <https://armyinform.com.ua/2021/06/17/misiyi-orbital-v-ukrayini-navchannya-z-individualnoyi-pidgotovky-za-novitnimi-metodykami/> (дата звернення 29.11.25)
49. Підписано українсько-британську рамкову угоду, яка посилить ВМС // Мілітарний. 13 листопада 2021. <https://military.com/uk/news/pidpysano-ukrayinsko-brytansku-ramkovu-ugodu-yaka-posylt-vms/> дата звернення (30.11.25.)
50. Велика Британія розширює програму підготовки військових ЗСУ // Мілітарний. 05 вересня 2022. <https://military.com/uk/news/velyka-brytaniya-rozshyryuye-programu-pidgotovky-vijskovyh-zsu/> (дата звернення 30.11.25)
51. Липка М. Динаміка підтримки Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії євро- та євроатлантичних прагнень України в умовах Brexit // *Актуальні проблеми історичної науки та освіти у дослідженнях молодих учених. Збірник матеріалів II Всеукраїнської студентської науково-*

практичної конференції з міжнародною участю. 10 квітня 2025. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2025. С. 372-375

52. Життя після Brexit: як відбулось остаточне «розлучення» Британії та ЄС. <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2021/01/5/7118218/> (дата звернення 30.11.25)

53. Черевко О. Еволюція українсько-британських відносин в умовах широкомасштабної агресії Росії проти України // Український історичний журнал -2023 №4 С. 5-17

54. Яковенко Українсько-британські дипломатичні відносини впродовж рашистської агресії // Україна дипломатична 2023 Вип.24 С 165-176

55. Соколова В Британсько-українські відносини: еволюція та перспективи Одеса 2017 №4 С 45-52

56. Коваленко А. Українсько-британські відносини в багатополлярному світі: історія сучасний стан та перспективи/ Острог 2014. С 138-148

57. Кушта О Україна в багатосторонньому співробітництві: Євроінтеграційний контекст// Вісник Львівського університету Серія міжнародні відносини Львів 2017р Вип.41 С.182-188

58. Звіт Недержавного аналітичного центру « Українські студії стратегічних досліджень» за 2022р <https://ussd.org.ua/2022/12/31/zvit-nederzhavnogo-analitychnogo-czentru-ukrayinski-studiyi-strategichnyh-doslidzhen-za-2022-rik/> (дата звернення 29.11.25)

59. Угода між урядом України і урядом Сполученого королівства Великої Британії та Північної Ірландії про співробітництво в сфері освіти науки та культури (Угоду ратифіковано Законом №826_003 від 10 02.1993) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_003#Text (дата звернення 29.11.25)

60. Грубінко А Грубінко Велика Британія в системі європейської зовнішньої і безпекової політики (1990-2016 рр.) Тернопіль 2017 640с.

61. Великобританія вітає європейський вибір України // Економічний часопис. 2000. №6. С. 4–5.

62. Грубінко А Генеза відносин НАТО-ЄС в умовах історичних трансформації світової системи безпеки // Україна дипломатична. 2024 Вип.25 С. 784-794
63. Грубінко А Роль Великої Британії у становленні зовнішньої і безпекової політики Європейського Союзу (1990-2019pp)// Сторінки історії. 2024 Вип. 52 С.298-319
- 64.Машевський О Кузьменко Е Нові пріоритетні напрямки зовнішньої політики Великої Британії в період прем'єрства Тоні Блера// Європейські історичні студії Київ 2023 Вип. 24 С 47-57
- 65.Прихненко М Лідерський досвід Тоні Блера: можливості використання в умовах Української зовнішньої політики // Вісник Львівського університету Серія міжнародні відносини Львів. 2017 Вип.43 С.120-126
66. Хмуляк М. Європейська політика Т. Блера через призму особливих відносин із США //Вісник Київського національного університету ім. Т Шевченка. Київ. 2011 Вип.108 С 41-44.
67. Меморандум про гарантії безпеки у зв'язку із приєднанням України до договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5.12 1994р https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_158#Text (дата звернення 30.11.25)
68. Чернінко І Політика Великої Британії щодо розширення ЄС на сучасному етапі Київ 2010 С 127-128
- 69 Зовнішня політика України в умовах глобалізації Анотована історична хроніка міжнародних відносин 2008-2013р Київ 2014 С.378
70. Власенко П Великобританія та Україна : еволюція двохсторонньої співпраці у безпековій економічній та політичній сферах після брекзиту <https://naub.ua.edu.ua/velykobrytaniya-ta-ukrayina-evolyutsiya-dvostoronnoyi-spivpratsi-u-bezpekovij-ekonomichnij-ta-politychnij-sferah-pislya-brekzytu/> (дата звернення 30.11.25)
71. Kuzio T. Britain sees Ukraine as Europe's new strategic front // The Ukrainian Weekly. – 1996. – April 28. – No. 17.

72. Прихненко М Шевченко А Майбутнє стратегії «Глобальна Британія» у зовнішній політиці Сполученого Королівства в період постбрекзиту// Вісник студентського товариства ДонНУ ім. В. Стуса. Вінниця 2021 вип.13 том 1 С.97-100.

73. Співробітництво України з НАТО. Хартія про особливе партнерство між Україною і НАТО https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002#Text (дата звернення 30.11.25)

74. Участь Збройних Сил України в миротворчій діяльності / Міністерство оборони України. Прес-реліз (23.10.2002)

<https://military.com/uk/articles/istoriya-uchasti-zbrojnyh-syl-ukrayiny-u-mizhnarodnyh-myrotvorchyh-operatsiyah/> (дата звернення 30.11)

75. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони // URL :

https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text (дата звернення 30.11)

76. Wilson, A. *Ukraine's Orange Revolution*. — Yale University Press, 2005.

77. Miller, D. *Brexit and Britain's Global Role*. — Palgrave Macmillan, 2020.

78. Chatham House Reports. *The UK and Ukraine: Security Partnership after Brexit*. — London, 2021.

79. Johnson D (2016) *Beyond Brexit: A Global Britain*. The website for the UK government. Retrieved from: <https://www.gov.uk/government/speeches/beyond-brexit-a-global-britain>

80. Hill C. (2019) *The Future of British Foreign Policy. Security and Diplomacy in a World after Brexit*. Cambridge, Political Press.

81. Політичні відносини між Україною та Великою Британією Посольство України і Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії <https://uk.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/881-ukrajina-velika-britanija/592-political-issues-between-ukraine-and-great-britain> (дата звернення 30.11.25.)

82. Операція «Orbital» <https://uk.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/881-ukrajina-velika-britanija/operaciya-orbital> (дата звернення 30.11.25.)
83. Угода про політичне співробітництво вільну торгівлю і стратегічне партнерство між Україною та Сполученим Королівством Великої Британії та Північної Ірландії (Угоду ратифіковано Законом №1100-IX від 16.12.220) // Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_001-20#Text (дата звернення 30.11.)
84. Шупа Л Початковий етап українсько-британських відносин //Збірник тез доповідей XVII Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених ЗУНУ Тернопіль 2020 С40-42
85. Adrian Croft. NATO shakes up Russia strategy over Ukraine crisis./ A. Croft // Reuters. — Stable URL: <http://www.reuters.com/article/us-nato-summit-ukraine-idUSKBN0GY2R420140903>. (дата звернення 30.11. 25)
86. Кузьменко Е Питання Криму в британсько-українських відносинах (Лютий 2014- лютий2022)// Європейські історичні студії. Київ. 2024. Вип. 27 С. 55-66
87. Гончаров Г.В. Дипломатичні відносини між Україною і Великобританією у 1991–2004 рр. //Історичні і політологічні дослідження. – 2004. №4. С. 209–215.
88. Лисак В Саєнко Я Позиція Великобританії щодо України після «Революції Гідності» Вісник Маріупольського Державного університету Серія Історія політологія. 2015. Вип.12 С.217-223
89. Попко Є Юридичний зміст Brexit та його перспективи для України / Право і Суспільство. 2016. Вип. 5 С.201-204.
90. Савчук В Трансатлантичне лідерство Обама та Кемерона : вплив зовнішньополітичного рішення ЄС в умовах конфлікту в Україні/ Вісник Прикарпатського Університету 2025 Вип. 21. С 286-291
91. Чуп О. Співробітництво України і Великої Британії після Brexit проблеми та перспективи Соціально –гуманітарний Вісник 2021 Вип.38 С 84-87

92. Зовнішня політика України в умовах глобалізації: Анотована історична хроніка міжнародних відносин (2017-2019pp). Київ . 2020 . 310с
93. Зовнішня політика України в умовах глобалізації (2020-2024роки)Історична хроніка . Київ 2025 563с.
94. Савін С.Л. Розвиток українсько-британських політичних відносин у другій половині 1990-х років. Вісник Київського міжнародного університету. 2007. № 5. С. 84–95
95. Тюріна О. Основні напрями та перспективи взаємовідносин між Україною а Великобританією // Вісник Луцьк 2024 Вип.17 С. 212-216
96. Черінько І. Політика лейбористського уряду Великої Британії щодо розширення Європейського Союзу 2004р. Київ С.304- 310
97. Черінько І. Концептуальний контекст політики Урядів Великої Британії щодо розширення Європейського Союзу (1997-2010pp)/ Наукові записки Київ Вип. 2(58) С.216-228
98. Копійка В.В. Теоретичний та практичний виміри розширення європейського союзу Київ.2004 24с.
99. Яковенко Н.Л. Європейська інтеграційна політика Великої Британії та міжнародні чинники її формування (друга половина ХХ – початок ХХІ ст.) Донецьк. 2005. 38 с.
100. Віднянський С. Взаємовідносини України та Європейського Союзу після Помаранчевої революції потенціал та нереалізовані можливості // Збірник наукових праць Геополітика України історія та сучасність/ Ужгород 2018 Вип.1 (20) С.9-25
101. Скляренко О. В. Євроатлантичний вектор зовнішньої політики України: еволюція та перспективи // Стратегічні пріоритети. 2016. № 3. С. 45–56.
102. Скляренко О. В. Україна в системі європейської безпеки після 2014 року // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. Київ, 2019. Вип. 28. С. 198–214.

103. Гончаров Г. В. Велика Британія та Україна: становлення політичного діалогу в постбіполярний період // Вісник Донецького національного університету. Серія: Політичні науки. 2008. Вип. 1. С. 88–96.

104. Гончаров Г. В. Українсько-британські відносини в системі європейської безпеки на початку ХХІ ст. // Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету. 2006. Вип. 21. С. 145–152.

105. Kuzio T. Ukraine's Relations with the West since 1991 // Europe-Asia Studies. 2012. Vol. 64, no. 3. P. 507–531.